

RUDAR

ČASOPIS POSLOVNEGA SISTEMA PREMOGOVNIK VELENJE
april 2006, številka 4, leto XL

foto Hans

Zelo delovni maj, junij in julij

stran 4

Vsak strojni zastoj je strošek
sam po sebi

stran 6

Timsko delo z odličnim rezultatom

stran 9

Čestitamo ob 1. maju, prazniku dela!

Vsebina

Časopis poslovnega sistema Premogovnik Velenje, april 2006, številka 4

4 Zelo delovni maj, junij in julij

Do kolektivnega dopusta v avgustu je pred sodelavci v jami precej zahtevnih nalog, namreč tri montaže in demontaže odkopov ter premontaža odvoza premoga iz južnega krila in SZ na nov odvoz.

5 Privatizacija povezanih družb

6 Vsak strojni zastoj je strošek sam po sebi

V Strojni službi jama ugotavljajo, da se je odnos sodelavcev do opreme v zadnjih letih izboljšal, še vedno pa je pri tem veliko rezerv, s katerimi bi lahko zmanjšali tudi stroške popravil.

9 Timsko delo z odličnim rezultatom

V Premogovniku Velenje imamo od konca marca novo visokotlačno centralno črpalno postajo, ki je izrednega pomena za nemoteno delovanje odkopov.

12 Sodobnejše podgrajevanje prog?

15 Ključ do uspeha je drugačnost

18 Ob 1. maju

20 Okoli energije se svet vrti

21 V jami elektrika ne trese

22 PC ESTO gre uspešno na trg

Tudi PC ESTO je z reorganizacijo HTZ v letu 2005 doživel spremembe. Doseženi rezultati kažejo, da so s svojim delom postavili določene mejnike.

23 Odpadni papir zbiramo!

24 Slovenec je srečni povprečnej

25 Šaleški akademski pevski zbor znova zmagal

26 Zaposleni so najboljši, kar jih vodstvo ima!

28 Na obisku: dr. Simon Zavšek

30 Zdravje: Koža, ovoj našega telesa

32 Športno društvo

35 Trgovanje z emisijskimi kuponi

36 Slovenija čez 20 let

43 Nagradna križanka HTZ IP

Časopis poslovnega sistema
Premogovnik Velenje,
april 2006, številka 4

Izdajatelj

Premogovnik Velenje

Uredništvo

Glavna in odgovorna urednica:

Diana Janežič

Novinarka in lektorica:

Dragica Marinšek

Naslov: Uredništvo Rudarja,

Partizanska 78, 3320 Velenje,

tel. 03/899-63-96, fax. 03/5869-131

e-pošta: diana.janezic@rlv.si

Uredniški odbor

Božena Steiner, predsednica

Diana Janežič, glavna in odgovorna urednica

Dragica Marinšek, lektorica

Pavel Skornšek, Proizvodnja

Branko Mlinšek, predsednik

sveta delavcev

Tomo Lipnik, predsednik sindikata

Janja Juvan, HTZ IP

Oblikovanje: Ivo Hans Avberšek,

Prostudio, HTZ IP, d.o.o., Velenje

e-pošta: ivo.avbersek@rlv.si

Trženje oglasnega prostora:

Prostudio, HTZ IP, d.o.o., Velenje

kontakt: David Koren, tel. 03/5871-774,

GSM 051-301-634, e-pošta:

david.koren@rlv.si; prostudio@rlv.si

Grafična priprava Eurograf, d.o.o.,

Velenje

Tisk Eurograf, d.o.o., Velenje

Naklada 4000 izvodov

Mesečnik Rudar prejemaajo zaposleni v poslovnem sistemu Premogovnik Velenje brezplačno. Davek na dodano vrednost po stopnji 8,5%. Poština plačana pri pošti 3320.

UVODNIK

O DELU, LJUDEH, PRAZNOVANJU...

Delo, praznovanje. Ampak najprej so ljudje. Brez njih ne bi bilo ne dela ne praznikov.

Torej o ljudeh. O ženskah mislim vse najboljše, včasih pa o kateri tudi ne. O moških enako. Takšni smo, da nam je nihče ne more tako zagosti, kot si jo lahko sami. Pa tudi presenetimo lahko. Včasih kar prav pride, da od koga ne pričakuješ ne vem kaj, pa potem le nekaj dobiš. Res pa je tudi, da več kot pričakuješ, več dobiš. Vedno pa je dobro več pričakovati od sebe. Ampak o več kdaj drugič. Najbolj si to želimo 15.

Še malo o ženskah. Največkrat so pridne. To se od njih tudi pričakuje. Takšne pa tako vemo, kam pridejo. V službo, kuhinjo in oskrbovalne centre za družine. Včasih postanejo nekatere manj pridne, da lahko pridejo povsod. Ta štos poznamo. Sicer pa so rade lepe pa zapejljive. Tudi to se pričakuje. Že od nekdaj je veljalo, da ni potrebno - vsaj za domačo rabo - da so preveč razmišljujoče. Potem pa, škoda, nekatere to še vedno vzamejo zares. Zato pa tudi pravijo, da lahko zanjo več naredijo dobre frizerske roke kot pet psihiatrov.

Toda, bodimo poštene, marsikateremu njemu se nič boljše ne piše. Se pa marsikateremu bolje godi. Pa še privilegij mu je dan, da naj bi videz zanj ne bil tako zelo pomemben. Na srečo je tudi veliko drugačnih, nekateri pa, jasno, vedno pretiravajo. Vse je odvisno od tega, kam pogledamo. Gledati pa je treba naprej! Ampak tja gledamo ponavadi ob novem letu, ko si upamo na glas povedati želje.

Ljudje imamo velike želje. Ljudi je težko razumeti. Veliko lažje jih je imeti rad. Pa tudi to ni vedno lahko. Bi bilo pa prav. In prav bi bilo tudi, da bi bili prizanesljivi, spoštljivi drug do drugega, tudi zaradi dela. Pa dajmo kaj o delu, saj smo pred praznikom dela.

Dober zalet je pol skoka. Poleg drugih prednosti delo skrajšuje čas in podaljšuje življenje. Vsekakor doživimo več hudega, če nič ne delamo, kot če delamo preveč. Menda se lahko z delom vse doseže. Res pa je, da je človek od svojih žuljev sit, ne pa tudi bogat. Če bogastvo, seveda, pomeni denar. Vsekakor pa je tisti, ki dela vestno in uspešno, vreden spoštovanja.

Še malo torej o spoštovanju. Kar si o sebi mislimo, da smo, to običajno postanemo. In če se ne spoštujemo sami, nas tudi drugi ne bodo. Če pa se hočemo spoštovati, si ne smemo vsega dovoliti in - tudi pomembno - tudi drugim ne smemo dovoliti, da si preveč dovolijo z nami ali na naš račun. To pa je potem že nekaj!

Najboljše je, narediti si majhen praznik vsak dan, v srcu in na obrazu. Vidi naj se tudi v očeh. Saj vemo, da so prazniki samo prazni dnevi, ki jih napolnimo ljudje s svojimi sanjami, hotenji, dejanji. In prazen je vsak dan, dokler ga ne napolnimo. Vzemimo za polnilo veselje in nasmeh.

Prijetne prvomajske praznike! In lepo vreme, seveda.

Dragica Marinšek

ZELO DELOVNI MAJ, JUNIJ IN JULIJ

Gibanje odkopne fronte v jami je takšno, da se bodo v naslednjih treh mesecih zgodile kar tri montaže in demontaže odkopov. To je bil povod, da smo za nekaj pojasnil prosili mag. Marjana Kolenca, tehničnega direktorja.

Mag. Kolenc: »Odkop G1/C v jami Preloge bo zaključil z delom ob koncu aprila in začne se njegova demontaža.

Odkop v južnem krilu k.-110 C jame Preloge bo zaključil z delom okoli 20. maja, že prej pa bomo začeli pripravljati odkop na k.-110 A, tako da v južnem krilu ne bo prevelike prekinitve proizvodnje, kar nam omogoča lanski nakup novega kompleta odkopne opreme. Z montažo bomo pričeli takoj, ko bo komora pripravljena, to pa je predvidoma konec aprila.

V jami Pesje odkop zaključuje z delom v juliju in enako kot v južnem krilu bomo montažo novega odkopa na k.-35 B začeli že prej in nov odkop bo vključen v proizvodnjo takoj po kolektivnem dopustu v avgustu.

Z naštetimi nalogami zagotavljamo tudi v jesenskem delu kvalitetno odkopno fronto.

Nekoliko je drugačna situacija v SZ delu jame Preloge, kjer imamo letos predvideno takoj po zaključku odkopavanja v južnem krilu na odkopu k.-100 C premonažo odvoza iz južnega krila in SZ predela na nov odvoz.

Te aktivnosti bodo trajale predvidoma tri mesece, tako da bo nov odkop v SZ predelu jame Preloge, G 1/D, pričel obratovati po kolektivnem dopustu. To pomeni tudi trimesečno prekinitev odkopavanja v SZ predelu.

Pri premonaži odvoza gre za to, da se namesto transportnih trakov 71, 72 in 73, ki so delno ozko grlo in preveč izpostavljeni vplivom odkopavanja, montira nov odvoz s trakovi 70 N in 71 N. To so trakovi večjih zmogljivosti, takšni kot

trakovi glavnega odvoza. Ti trakovi bodo dolgoročno zagotavljali kvalitetni prevoz premoga z dna kadunje do traka 60.«

Toliko o premogu, ki bo iz jame šele prišel. V zadnjih dveh mesecih pa lahko vidimo veliko deponijo premoga. V aprilu je na njej ležalo 530.000 ton premoga, kar je, kot je povedal mag. Kolenc, na zgornji meji obvladovanja deponije, odlaganje večjih količin premoga pa je povezano tudi s precejšnjimi dodatnimi stroški.

»Poleg tega je ta količina izven dogovorjene s TEŠ, zato se je uprava odločila za spremembo delovnega koledarja,« je dejal tehnični direktor ter pojasnil še razloge za tolikšne količine premoga.

Mag. Kolenc: »Dva razloga botrujeta tako veliki količini premoga. Eden je sorazmerno visoka proizvodnja premoga v zadnjih mesecih, ki je tudi izredno kvaliteten. V tem času imamo najvišjo kurilno vrednost v zadnjih nekaj desetletjih, to je 11.600 KJ/Kg.

Drugi razlog pa je ta, da je že v februarju prišlo do manjšega izpada proizvodnje električne energije v TE Šoštanj, v marcu pa do večjega izpada zaradi okvare daljnovodov proti Italiji. Poleg tega je bila proizvodnja v TE Šoštanj omejena zaradi ugodne hidrološke situacije.

Zaradi tega je okoli 100.000 ton premoga »ostalo« na deponiji, zaradi vseh naštetih vzrokov pa je skupna količina premoga okrog 200.000 ton več, kot je bilo načrtovano v tem obdobju.

Prvi ukrep je bil omejevanje proizvodnje na odkopih, kjer je to smiselno, to je v južnem krilu in v jami Pesje. Sredi aprila

je odkop v jami Pesje deloval samo v dveh izmenah.

Dogovorili pa smo se tudi za spremembo delovnega koledarja, in sicer, da dva dni kolektivnega dopusta, ki sta bila predvidena v decembru, plačamo v februarju in s tem število plačanih dni v aprilu zadržimo, delovne dneve pa prerazporedimo in jih bomo namesto v aprilu delali jeseni.

Od 10. aprila dalje je TEŠ normalno obratovala, ker se je začel remont v JE Krško. To pomeni, da se bo poraba premoga v TEŠ povečala in pri naši nižji proizvodnji premoga se bo količina premoga na deponiji v aprilu in maju zmanjšala.«

Tehnični direktor je ob vseh naštetih aktivnostih na eni strani in prostih prazničnih dneh na drugi posebej opozoril na skrb za varnost in zdravje pri delu, čeprav kakšnih posebnosti v jami trenutno ni.

Mag. Kolenc: »Visoka kakovost premoga pomeni tudi večjo vsebnost plina v njem in predvsem na SZ in v stebru -25 v jami Pesje obratovanje odkopov narekuje plinsko stanje. Vendar je to že stalnica in razmere obvladujemo s predpisanimi ukrepi. Povečano seizmično dogajanje v južnem krilu obvladujemo z delnimi omejitvami hitrosti napredovanja odkopov.

Kljub temu da je stanje za naše razmere dokaj normalno, pa je, seveda, v vsakem trenutku in pri vsakem delu mogoč izredni dogodek.«

Diana Janežič

POSTOPKI INTENZIVNO POTEKAJO

Postopki lastninjenja v poslovnem sistemu Premogovnik Velenje tečejo po predvidenem terminskem planu, potekajo pa v skladu z veljavno zakonodajo.

Po velikonočnih praznikih so se v nove prostore na Starem jašku začeli seliti novi sodelavci naložbenega podjetja PV Invest. Do konca aprila je trajalo urejanje njihovih pogodbenih razmerij ter pogodbenega razmerja med novim podjetjem in Premogovnikom Velenje.

Kot je povedal direktor Premogovnika Velenje dr. Evgen Dervarič, je bila do 30. marca pri vseh projektih privatizacije, ki so vezani na programe v profitnih centrih HTZ, GOST, RGP, Karbon in Habit, zaključena prva faza. Podatke sedaj obdeluje privatizacijska komi-

sija, ki bo izdelala svoje poročilo, tega pa bo uprava sredi maja predlagala nadzornemu svetu Premogovnika Velenje v potrditev.

Izdelana so bila cenitvena poročila za podjetja M2M, Telkom sistemi in Karbon. Za slednjega je že bilo podpisano pismo o nameri za vstop strateških partnerjev za razvoj podjetja. Uprava bo nadzornemu svetu predlagala način lastninjenja za vsa tri našeta podjetja.

V zvezi s podjetjema GOST in ERICo uprava pripravlja pismo o nameri, pismo o nameri pa je bilo podpisano tudi med

podjetjema PUP in Premogovnik Velenje. Pri tem gre za ustanovitev novega podjetja, v katerem bo 74-odstotni lastnik PUP in 26-odstotni lastnik Premogovnik. Gre za prenos dejavnosti komunalnega, gradbenega in mizarskega vzdrževanja iz HTZ v PUP, ki te programe že izvaja. Ta združitev je posledica dejstva, da se bo obseg teh storitev za Premogovnik Velenje zmanjševal in bi jo slej ko prej opustili.

Diana Janežič

USTAVNO SODIŠČE ODLOČILO O ZAHTEVI SPESS IN ZDIS

Ustavno sodišče je v postopku za preizkus pobude in v postopku za oceno ustavnosti, ki jo je SPESS v imenu Aktiva invalidov in ZDIS vložil 25. maja lani, odločilo, da dvajseta točka 20. člena in osmi odstavek 121. člena Zakona o dohodnini nista v neskladju z Ustavo.

Pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti četrtega odstavka 106. člena Zakona o dohodnini pa je zavrnilo. Odločitev sodišča ni bila soglasna, saj je proti glasoval sodnik dr. Janez Čebulj, ki je hkrati predsednik Ustavnega sodišča. Obrazložitev, zakaj je glasoval proti, ni podal. Sodišče je pri odločitvi upoštevalo negativno mnenje Ministrstva za

finance. Državni zbor pa na pobudo ni odgovoril.

V presojo, ali je takšna davčna obravnava invalidov in zakonska ureditev primerna, pa se po zapisanem v obrazložitvi odločitve Ustavno sodišče ne more spuščati.

Za takšno odločitev je glasovalo sedem ustavnih sodnikov, in sicer dr. Zvonko

Fišer, Lojze Janko, Milojka Modrijan, dr. Ciril Ribičič, dr. Mirjam Škrk, Jože Tratnik in dr. Dragica Wedam Lukič.

Aktiv invalidov Premogovnika Velenje je 11. marca na rednem letnem sestanku napovedal, da bo v primeru negativnega odgovora Ustavnega sodišča vložil tožbo na Evropskem sodišču.

VSAK STROJNI ZASTOJ JE STROŠEK

»V naši enoti nastajajo stroški, na katere vplivajo prav vsi zaposleni. Ko se vzdrževalci s svojim delom vključimo v reševanje strojnega zastoja, je strošek že nastal,« med drugim pravi Pavel Skornšek, vodja Jamske strojne službe.

Rudar: »Kateri stroški nastajajo v Jamski strojni službi in kateri so največji?«

Skornšek: »V obratu Jamska strojna služba nastaja več vrst stroškov, v glavnem pa jih delimo v tri skupine: stroški materiala, dela in storitev.

Jamska strojna služba je odgovorna za izvajanje procesa »Montaža, vzdrževanje in demontaža opreme v jami« in procesa »Transport premoga, materiala, opreme in ljudi«.

Pri teh dveh procesih je sedaj zaposlenih 444 delavcev, k temu pa moramo prišteti še 278 delavcev službe HTZ OUTN, za katere delo in tehnično vodenje koordiniramo iz našega obrata.

Stroške zasledujemo v dveh stroškovnih enotah:

- SE 43 - Strojna služba jama in jamski transport,
- SE 49 - Klasirnica - strojni del.

Strošek dela predstavlja 59 odstotkov vseh naših stroškov. Obvladovanje teh stroškov lahko v največji meri dosežemo z zmanjševanjem števila delavcev, to je tistih, ki z naravnim odlivom - upokojevanjem odhajajo od nas. Letno se upokoji okrog 35 delavcev, novih zaposlitev pa je bilo v preteklih letih malo. Trend zmanjševanja števila delavcev je v našem obratu prisoten že vrsto let, temu smo se prilagajali z racionalizacijo našega dela.

V strošek dela spadajo tudi nadurne dneve, ki nastajajo pri opravljanju montažnih in vzdrževalnih del v dela prostih dneh. V letu 2005 je bilo plačanih 1.380 nadurnih dni, kar je malo manj kot v povprečju 3 dneve na zaposlenega. Največ teh dni je nastalo pri reševanju

Pavel Skornšek: »Iz dosedanjih razgovorov v Jamski strojni službi na temo varčevanja izhaja, da se delavci zavedajo, da je uvedba varčevalnih ukrepov v naslednjih 5 letih nujna. Pri izvedbi varčevalnih ukrepov želijo sodelovati, svoj interes pa vidijo v delni udeležbi pri doseženih prihrankih.«

odkopa k.-35A v Pesju in pri montaži odkopa k.-100 C v jami Preloge.

Strošek storitev predstavlja 27 odstotkov vseh naših stroškov. Mednje spadajo stroški storitev, ki jih izvaja HTZ OUTN, avtobusni prevoz na relaciji NOP - DIK in kamionski prevozi za potrebe DIK-a. Največji vpliv imamo na stroške materiala. Predstavljajo 14-odstotni delež v naših stroških, na njihovo višino pa imajo vpliv skoraj vsi zaposleni v jami Premogovnika. V tabeli 2 so prikazani materialni stroški za leto 2005 po posameznih kontih. Daleč največji delež predstavljajo stroški za nadomestne dele za osnovna sredstva. Z vgradnjo nadomest-

nih delov osnovnim sredstvom podaljšujemo čas uporabe.

Še nekaj primerov stroškov materiala!

V povprečju je bilo lani v emulziji 1,7 odstotka emulzijskega olja. Za pripravo emulzije smo porabili 104 t emulzijskega olja. Porabo emulzijskega olja merimo s porabo olja na tono nakopanega premoga. Planski normativ je pred 5 leti znašal 0,040 kg/t, v zadnjih letih pa smo dosegali bistveno manjšo porabo in znižali normativ na 0,028 kg/t. Največ so k temu pripomogli nova hidravlična in krmilna oprema na odkopih in dosledno delo pri odpravi netesnosti na hidravličnem sistemu.

foto Hans

Vitalnega pomena za transport materiala in opreme v jami so viseče dieselske lokomotive Scharf. V letu 2005 so materialni stroški vzdrževanja in stroški goriva znašali 110 milijonov SIT. V zadnjih treh letih smo zaznali trend manjšega povečevanja stroškov predvsem zaradi staranja voznega parka.

Razvod komprimiranega zraka v jami se je z uvedbo dihalnikov bistveno povečal. Izgube pri razvodu komprimiranega zraka merimo v dela prostih dneh in znašajo v povprečju 24 Nm³/min. Izgube komprimiranega zraka letno povzročajo strošek 38 milijonov SIT. Vzrok za tolikšne izgube so uporabljeni spoji na cevovodih jamskega razvoda. Možnosti za zmanjšanje izgub so predvsem z uvedbo ustrežnejših cevovodov in z intenzivnim delu pri odpravljanju netesnosti.

Rudar: »Kako spremljate stroške in ali sproti ukrepate, če kateri zelo presežejo načrtovane količine?«

Skornšek: »Če hočemo stroške obvladovati, jih moramo dobro poznati. Poznati moramo vir in vzrok nastanka stroška. Vsak strojni zastoj je že sam po sebi strošek; poleg izgube časa obratovanja delovišča so vedno prisotni še materialni stroški. Ravno zaradi tega pri nas zastoje skrbno analiziramo in iščemo

STROŠKI	SE 43	SE 49	SKUPAJ
strošek materiala	599.902.878	97.389.719	697.292.597
strošek storitev	1.454.480.000	27.714.892	1.482.194.892
strošek dela	2.761.600.000	465.419.337	3.227.019.337
strošek skupaj	4.816.124.129	590.523.948	5.406.506.829

Tabela 1: Stroški v Jamski strojni službi v letu 2005

Naziv materiala	Strošek (Sit)		
	SE 43	SE 49	SKUPAJ
Nadomestni deli za osnovna sredstva	229.372.000	48.801.000	278.173.000
Emulgirajoča olja	61.239.000	961.000	62.200.000
Cevi	48.122.000	614.000	48.736.000
Diesel gorivo	41.612.000	1.461.000	43.073.000
Črna in barvna metalurgija	32.760.000	7.041.000	39.801.000
Zaščitna sredstva	28.495.000	6.280.000	34.775.000
Odkovki, odlitki	25.074.000	3.070.000	28.144.000
Vijačni material	19.122.000	3.096.000	22.218.000
Verige	18.106.000	398.000	18.504.000
Razni materiali in pom. material	17.189.000	8.273.000	25.462.000
Vodovodne armature	14.212.000	467.000	14.679.000
Maziva, masti, mazalna olja	15.883.000	3.918.000	19.801.000
Ventili	8.203.000	0	8.203.000
Orodje in embalaža - zadolžitev	8.025.000	1.560.000	9.585.000
Čistilne tekočine in paste	6.705.000	177.000	6.882.000
Antikorozijska, tesnilna sred.	5.014.000	2.186.000	7.200.000
Vrvi jeklene	4.765.000	1.619.000	6.384.000
Ostali materiali	16.004.000	7.467.719	23.471.719
SKUPAJ	599.902.000	97.389.719	697.291.719

Tabela 2: Materialni stroški v letu 2005

LETO VARČEVANJA – Obvladovanje stroškov v Jamski strojni službi

vzrok nastanka. Na osnovi rezultatov analize zastoja v okviru strojne službe in v sodelovanju z uporabniki določimo korekturne ukrepe, da bi zmanjšali takšne ali podobne zastoje.

Stroške spremljamo dnevno prek materialnih nalogov in informacijskega sistema, mesečno pa dobimo poročilo o stroških na posameznem kontu. Lani smo pri prehodu na nov informacijski sistem MFG PRO imeli nekaj težav predvsem zaradi tega, ker je bila na posameznih kontih zaznana velika prekoračitev planiranih stroškov, medtem ko smo na drugih kontih bili bistveno pod planom. Razlog za to je v spremembi zajemanja podatkov, katero ima vgrajen nov informacijski sistem.«

Rudar: »Kateri so stroški v vaši enoti, na katere lahko pomembno vpliva vsak zaposlen s svojim racionalnim, boljšim delom?«

Skornšek: »V naši enoti nastajajo stroški, na katere vplivajo prav vsi zaposleni, ne samo delavci v našem obratu. Ko se vzdrževalci s svojim delom vključimo v reševanje strojnega zastoja, je strošek že nastal. Največ lahko delavec privarčuje tako, da dela pravilno in v skladu z namensko uporabo strojev in naprav. Če delamo s stroji pravilno in po za to izdelanih navodilih, se bomo v veliki meri izognili okvaram strojev in strojelomom. Odnos do opreme se je v zadnjih letih že izboljšal, ocenjujem pa, da imamo na tem področju še veliko rezerv.«

Rudar: »Ali sodelavcem na rednih sestankih redno ali občasno predstavljate stroške in njihovo gibanje?«

Skornšek: »Stroški so pri vzdrževanju zelo pomemben faktor, vsak se jih želi otresti, po drugi strani pa so potrebni za normalno obratovanje strojev in naprav. O njih se vsakodnevno pogovarjamo, pri planiranju našega dela pa iščemo tudi glede stroškov racionalne rešitve.

Na tedenskih raportih vsaj enkrat mesečno prikažem stanje in področja, na katerih so se stroški povečali prek planiranih vrednosti. Vsako leto izdelamo »Letno poročilo Jamske strojne službe«, kjer je poglavje o stroških na posameznih vrstah opreme zelo dobro obdelano. Letno poročilo za leto 2005 bo v širši zasedbi predstavljeno delavcem strojne službe in transporta v maju, kjer bomo poskušali skupaj določiti ukrepe za zmanjšanje stroškov v letu 2006.«

Rudar: »Ali sodelavce na kakšen način spodbujate k varčevanju, jih nagradujete (oziroma ali bi jih v prihodnje) za zmanjšanje stroškov?«

Skornšek: »Za doseganje zastavljenih ciljev mora biti prisotna tudi motivacija. Seveda velja to tudi, ko bomo z »zategovanjem pasu« aktivno skušali zmanjševati stroške. Sodelavce spodbujam k varčevanju, nagradujem pa jih v okviru obstoječega sistema nagrajevanja. V letnih pogovorih, ki smo jih izvedli konec januarja, smo se veliko pogovarjali o stroških in postavili zelo konkretne cilje. Prava vzpodbuda za delavce pa bi bila delna udeležba pri prihranku v letošnjem letu.«

Rudar: »Kako, na podlagi katerih podatkov načrtujete stroške za prihodnje leto?«

Skornšek: »Pri načrtovanju stroškov za prihodnje leto največ energije posvetimo stroškom materiala. Osnova za planiranje so načrtovane aktivnosti v prihodnjem letu, doseženi rezultati porabe materiala v prvih 9 mesecih tekočega leta in planirana večja vzdrževalna dela. Poslovni načrt obrata je verificiran v okviru poslovnega načrta Premogovnika, kjer nam običajno predlagan plan stroškov zmanjšajo. Želje so večje od možnosti, zmanjšan plan stroškov pa še vedno omogoča normalno izvajanje montažnih in vzdrževalnih del.«

foto Hans

Rudar: »Ali ste v letu varčevanja sprejeli kakšne posebne ukrepe oziroma ali se bolj posvečate obvladovanju stroškov kot običajno?«

Skornšek: »Za naš obrat je značilno, da ima strošek dela zelo visoko vrednost. Od projekta »Prenova procesov«, ki ga zastavljamo letos, veliko pričakujem. V naslednjih 5 letih odhaja v pokoj 178 delavcev, kar je 40 odstotkov glede na trenutni stalež Jamske strojne službe. Ob tako velikem zmanjšanju delavcev pa se obseg dela ne bo bistveno zmanjšal. Na situacijo, ki je pred nami, se moramo dobro pripraviti. Zelo pozorno bomo analizirali naše aktivnosti in določili potrebno število delavcev za izvajanje našega dela.

Iskali bomo tiste aktivnosti, kjer lahko povečamo stopnjo izkoriščenosti delovnega časa delavcev. V delo pri projektu bomo vključili širši krog zaposlenih, ki najbolj poznajo svoje delo in tudi možnosti racionalizacij. Vzporedno bo treba razvojno delati pri avtomatizaciji določenih procesov. Največje možnosti vidim pri transportu premoga, kjer je sedaj zaposlenih prek 250 delavcev.«

Diana Janežič

PROIZVODNJA MAREC 2006

ODKOP/OBRAT	načrt	doseženo	+/-	%	ton na dan
-100/C	188.600	179.206	-9.394	95,02	7.792
ST. K. -25	138.000	135.033	-2.967	97,85	5.817
G1/C	73.600	78.712	5.112	106,95	3.422
PROIZVODNJA	400.200	392.951	-7.249	98,19	17.085
PRIPRAVE	13.800	13.816	16	100,12	601
PREMOGOVNIK	414.000	406.767	-7.233	98.25	17.686

TIMSKO DELO Z ODLIČNIM REZULTATOM

V jami Preloge od konca marca obratuje nova visokotlačna centralna črpalna postaja, ki je pomembna za nemoteno obratovanje odkopov. Projekt je bil zahteven in je vključil veliko naših strokovnjakov.

Odgovorni vodja projekta je bil **Marjan Lampret**, univ. dipl. inž. rudarstva, ki ne skriva zadovoljstva z dobro opravljenim delom in ponosa, da črpališče uspešno obratuje.

Rudar: »Zakaj se je bilo treba lotiti izdelave nove visokotlačne centralne črpalne postaje, kot je uradni naziv novega črpališča?«

Lampret: »Razlogov je bilo več. Prvi je ta, da je območje stare postaje na koti

-43 prišlo pod vpliv odkopavanja premoga v stebru k.-25.

Drugi razlog je odločitev, da se vsi pomembnejši objekti, ki so dolgoročnejšega pomena za normalno obratovanje premogovnika, preselijo v največji meri izven vplivov odkopavanja.

Tretji razlog pa je bil v stari in iztrošeni opremi starega črpališča. Zanj ni bilo več mogoče dobiti originalnih rezervnih delov. V novo črpališče smo od prejšnje opreme lahko prestavili le razmeroma

foto Hans

Marjan Lampret

novi črpalke in polo filter. Za lokacijo novega črpališča je bila določena nekdanja remiza za polnjenje akumulatorskih baterij na k.-43. To pa zato, ker se je obseg delovanja remize toliko zmanjšal, da tako velika ni bila več potrebna, in smo jo preselili na drugo lokacijo.«

Rudar: »Kako ste se lotili izdelave projekta za novo črpališče?«

Lampret: »Na osnovi 1. odstavka 50. člena Zakona o rudarstvu je bilo treba izdelati rudarski projekt. To pomeni, da

foto Hans

dovoljenje za izgrajen objekt izda ministrstvo za gospodarstvo.

Ko je bila izdelana projektna naloga, smo imenovali projektno skupino, ki smo jo sestavljali samostojni projektanti za rudarski del Ivo Zadnik, za strojni del Bogdan Sredenšek, za energetske del Boštjan Škarja in za krmiljenje Miran Penšek. Pri projektu sva sodelovala tudi tehnolog Roman Oblak in jaz kot odgovorni vodja projekta.

Rudar: »Kakšna izhodišča ste morali upoštevati pri projektu?«

Lampret: »Glede na to, da naj bi visokotlačno črpališče obratovalo do konca življenjske dobe Premogovnika Velenje, to je do leta 2040, oziroma vse dokler sta potrebni visokotlačna emulzija in voda, je bilo izhodišče več.

Prvo je bilo torej dolgoročnost investicije, drugo pa avtomatsko obratovanje, to je brez posadke oziroma s posadko le za najnujnejše vzdrževanje in redne preglede. Črpališče je upravljano na mestu delovanja in daljinsko od dežurnega premogovnika. Za potrebe vzdrževanja in pregledov pa je mogoče vsako črpalko zagnati tudi ročno s kontrolo le nekaterih parametrov.

Naslednji kriterij za izdelavo črpališča je bil, da mora biti zgrajeno v prvi nevarnostni stopnji glede metana in v jamskem prostoru, ki ni ogrožen zaradi premogovega prahu. To pomeni veliko lažji izbor opreme, kajti vsa oprema, ki bi delovala v drugi nevarnostni stopnji, bi morala imeti ustrezeni certifikat.

Pri dimenzioniranju črpališča smo morali glede na število odkopov upoštevati zmogljivost minimalno 600 l/min. emulzije, tlak med 320 in 290 barov ter minimalno porabo vode 1.200 l/min., tlak med 105 in 120 barov za napredovalne stroje na treh odkopih in protiprašno močenje premoga.

V projektu smo dimenzije cevodov ocenili glede na traso cevodov in padec tlaka od črpališča do uporabnika, poleg tega pa tudi filtriranje emulzije in vode za zagotovitev čim večje čistote obeh. To namreč zelo vpliva najprej na obrabo črpalk, nato pa vseh elementov hidravličnega podporja na odkopih.

Rudar: »Za kakšno opremo ste se odločili na osnovi vseh teh izhodišč?«

Lampret: »Glede na dolgoročnost investicije smo si za cilj zadali vgradnjo vrhunske opreme. Zaradi tega so vsi cevodovi v

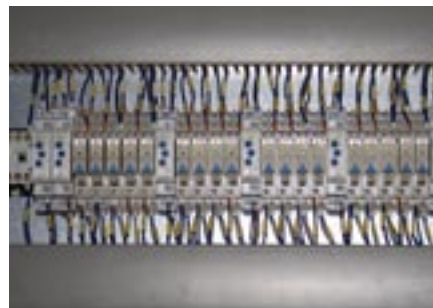
črpališču iz nerjavečega materiala, da bi se tako iz cevodov izločalo čim manj trdnih delcev, ki bi lahko ogrozili delovanje črpalk in sistema v celoti.

Na podlagi vseh teh izhodišč smo se odločili, da izberemo črpalke za emulzijo in vodo pri nas renomiranega nemškega in svetovno vodilnega dobavitelja Haudinco. Visokotlačni cevodovi so izdelek prav tako uveljavljenega proizvajalca Karl Hamacher GmbH. Glede na odločitev za avtomatsko krmiljenje črpališča smo izbrali vrhunsko merilno opremo nemške firme Endress+Hauser.

Krmilnik, to je industrijski računalnik s programsko opremo, je proizvod Omrona, ki ga pri nas dobro poznamo, saj njegove krmilnike uporabljamo na vseh ventilatorskih postajah, v Klasirnici, pri avtomatizaciji sistemov za daljinsko zapiranje pregra na jaški Škale, v muzeju... Programska oprema je izdelek PROMELA iz Velenja.

Vsa druga oprema je domače proizvodnje. Celotna investicija je vredna 180 milijonov SIT.

Rudar: »Po vsem naštetem so prednosti novega črpališča zagotovo velike!«

Lampret: »Vsekakor. Nekaj sem jih že navedel, to so lokacija izven vplivov odkopavanja, v prvi nevarnostni stopnji, z naj sodobnejšo opremo, avtomatsko krmiljenje.

Poleg tega so zagotovljeni manjši padci tlaka, kar pomeni lažje, odzivnejše manipuliranje z odkopno opremo. Prednosti sta tudi strojno prečrpavanje hidravličnega olja ter upoštevanje vseh ekoloških standardov. Pod črpalkami je namreč zgrajen zbiralni bazen za lovljenje razlitega olja ali emulzije z zmogljivostjo zajetja celotnih količin tekočin v rezervoarjih in cevovodih. S posebno črpalko lahko v tem primeru suspenzijo olja in vode prečrpamo v cisterne, te pa odpeljemo na površino v ekološko uničenje suspenzije.«

Rudar: »Projekt je bil velik zalogaj, prav tako pa zagotovo tudi montaža celotne opreme in ureditev prostora!«

Lampret: »V ta, izvedbeni del projekta, smo vključili veliko sodelavcev. Projekt je bil najprej dan v tehnološko obdelavo, nato smo morali nabaviti potrebno opremo za črpališče in za izgradnjo objekta. Objekt so izgradili v našem obratu Priprave. Sodelavci so se zelo potrudili ter v roku

in zelo solidno izdelali objekt, ki izgleda sodobno in urejeno.

Vsa strojna in elektro dela so opravili sodelavci iz Strojne in elektro službe jama. Pri montaži so sodelovali tudi samostojni projektanti in tehnologi, zato je bilo ves čas potrebno veliko sodelovanja, dogovarjanja. Na takšen način je bilo visokotlačno črpališče zgrajeno brez večjih pretresov in brez povzročitve zastoja pri redni proizvodnji premoga. Dokler ni začelo delovati novo črpališče, je delovalo staro, v enem koncu tedna pa smo prestavili dve črpalke in polo filter na novo lokacijo in pognali novo črpališče. Celoten projekt z vsemi gradbenimi deli in montažo je tekel pet mesecev.

Črpališče še ni popolnoma zaključeno; posodobiti je namreč treba še črpalni del za povratno emulzijo, ki prihaja od uporabnikov, izvesti frekvenčno regulacijo pogona na eni od črpalk za vodo in emulzijo, izboljšati filtracijo tehnološke vode in zagotoviti kontrolirano porabo emulzije v dela prostih dneh, tako da bo čim manj odvisna od subjektivnih dejavnikov.

Črpališče je tri tedne delovalo poskusno, 29. marca pa je bil opravljen zunanji

tehnični pregled ministrstva za gospodarstvo, ki je potekal brez pripomb, in čakamo na obratovalno dovoljenje.«

Rudar: »Če ocenite čas delovanja novega črpališča – ste z njim zadovoljni?«

Lampret: »Vedno se v času poskusnega in rednega obratovanja pokažejo nekatere pomanjkljivosti in potrebe po dodatnih izboljšavah, ki na normalno obratovanje ne vplivajo.

Uporabniki so povedali, da je manipuliranje s hidravličnim podporjem zaradi manjših padcev tlaka hitreje in so torej zadovoljni. Gre za vgrajeno opremo, ki je skoraj v celoti nova, zato pričakujemo, da se bo zmanjšal obseg vzdrževanja.

Še enkrat se je pokazalo, da so timsko delo, vključevanje vseh virov in ustrezno vodenje projekta prava rešitev za izvedbo tako zahtevnih in pomembnih projektov. Treba pa je v vsaki točki doseči konsenz, se dogovoriti za planirane aktivnosti, natančno določiti naloge vsakega člana tima, takoj reagirati, če se pojavijo težave.

Svojim sodelavcem v projektni ekipi, pripravi dela in izvajalcem se zahvaljujem za korektno in odgovorno izvedbo del.«

Diana Janežič

SODOBNEJŠE PODGRAJEVANJE PROG?

Na področju razvoja jamskih objektov teče več projektov, ki so vezani na tri sklope opreme za pripravka delovišča, to so vrtalna garnitura za sidranje, nov napredujevalni stroj za priprave in pripravljeni odvoz, ki je najtrši oreh med temi tremi.

Prva dva projekta že kažeta rezultate, saj bo oprema dobavljena še letos. Projekt odvoza izkopenine iz pripravljenih delovišč pa je v fazi iskanja ustreznih tehničnih rešitev.

Kot je povedal vodja razvojnega projekta **Dušan Čižmek**, teče vzporedno še več manjših razvojnih nalog, nekatere med njimi so načrtovane, druge pa se pojavijo med letom kot razreševanje sprotnih problemov.

Dogovorila sva se, da bova glavne tri projekte predstavila v treh nadaljevanjih v Rudarju. Prvi članek iz te serije predstavlja problematiko sidranja oziroma vrtalne garniture za sidranje.

Kot pravi Čižmek, o sidranju kot tehnologiji podgrajevanja jamskih prog v Premogovniku Velenje razmišljamo vsaj že 15 let. V tistem času so sidra kot podgradni element jamskih objektov začeli v večjem obsegu uporabljati v premogovnikih drugod po svetu.

Od začetnih dvomov o tem, ali je sidrna podgradnja v naših hribskih razmerah sploh ustrezna, smo z vrsto preizkusov različnih materialov in različnih tehnologij ter vzporednimi meritvami in preiskavami potrdili ustreznost sidrne podgradnje, hkrati pa prišli do novih spoznanj.

Danes zagotovo vemo, v kakšnih hribskih razmerah je sidranje kot podgradni element ustrezno, znamo določiti ustrezne tehnične parametre sidrne podgradnje, poznamo materiale in ustrezne tehnologije za vgradnjo sider.

Razlogov za uvajanje sidrne podgradnje je več. Poleg najpomembnejšega, doseganje zadostne nosilnosti podgradnje jamskih objektov, so tu še nove možnosti za racionalizacijo procesa pridobivanja pre-

moga ter povečanje varnosti in humanizacije pri izvajanju delovnih procesov.

Z razvojem tehnologij rudarjenja in rudarske opreme je ves čas prisotna tudi potreba po vse večjih svetlih presekih jamskih objektov, s tem pa se povečuje tudi potrebna nosilnost podgradnje.

Vrtanje in sidranje - tehnološka cokla razvoja

»Klasična podgradnja z jeklenim ločnim podporjem K24, lesenim opažem in ustrezno izolacijsko oblogo, nam pri danes najpogostejše uporabljenemu profilu jamske proge MP2 (s svetlim presekom 17,26 m²) zagotavlja 290 kPa reakcijskega tlaka.

Pri povprečnih razmerah v premogovem sloju lahko pri izdelavi objekta s svetlim presekom MP2 pričakujemo obremenitve do 300 kPa. Nižje v premogovem sloju so hribske razmere slabše in pričakovane (v praksi pa tudi dejanske) obremenitve na podgradnjo večje. Z odkopavanjem in rudarskimi deli na nižjih etažah je mogoče pričakovati obremenitve podgradnje jamskih objektov prek 300 kPa.

Pri klasični podgradnji lahko nosilnost podgradnje reguliramo z gostoto jeklenega ločnega podporja. Pri tem smo navzgor omejeni, saj lahko ločno podporje zgostimo oziroma vgradimo na minimalni razdalji 30 cm. S tem ukrepom bomo pri profilu MP2 dosegli že omejenih 290 kPa reakcijskega tlaka.

Druga možnost za doseganje večje nosilnosti pri klasični podgradnji je menjava segmentov jeklenega ločnega podporja za močnejše ločno podporje, ki pa ima tudi bistveno večjo dolžinsko maso.

Dušan Čižmek

Ta zamenjava bi zahtevala nakup večje količine novega ločnega podporja, spremembe tehnologije vgradnje oziroma ropanja ločnega podporja in mehanizacijo teh tehnoloških faz, spremembe pri manipulaciji in transportu ločnega podporja, pri opremljenosti in tehnologiji za čiščenje ter popravilo ločnega podporja na površini. Vse navedene spremembe so precej zahtevne, tako po tehnološki plati kot investicijsko, zato smo se jim vrsto let izogibali,« pravi Čižmek.

Kot je povedal vodja razvojnega projekta, bo letos tudi na tem področju prišlo do ključnega koraka. V okviru razvojne skupine pripravljajo poskusno izdelavo odseka jamske proge z jeklenim ločnim podporjem večje nosilnosti.

Z razvojem tehnologij rudarjenja in rudarske opreme je ves čas prisotna tudi potreba po vse večjih svetlih presekih jamskih objektov, s tem pa se povečuje tudi potrebna nosilnost podgradnje.

Dušan Čížmek: »Ker smo vztrajali pri ločnem podporju K24, smo rešitve za doseganje zadostne nosilnosti podgradnje jamskih objektov našli v kombinaciji s sidrno podgradnjo. Ta nam omogoča, da pri profilu jamskega objekta MP2 dosežemo reakcijski tlak podgradnje do 450 kPa.

Nosilnost kombinirane podgradnje lahko zvezno reguliramo s spreminjanjem gostote vgrajenih sider, če pa temu dodamo še spreminjanje gostote ločnega podporja, dobimo množico možnih kombinacij podgradnih elementov in različnih reaktivnih tlakov - nosilnosti.

Na osnovi teh spoznanj lahko kljub uporabi jeklenega ločnega podporja K24 razmišljamo o večjih svetlih presekih jamskih objektov, saj bomo manjkajočo nosilnost dosegli v kombinaciji s sidrno podgradnjo.

Zaradi začetnih dvomov o ustreznosti sidrne podgradnje smo se uvajanja v prakso lotili previdno in postopoma in nismo že takoj na začetku odločili za nakup opreme za vrtnanje in vgradnjo sider. Poskuse sidrne podgradnje

smo izvajali z ročnimi vrtnalnimi stroji, kasneje pa smo se opremili z vrtnalnimi stroji s pnevmatsko stojko, kar je nekoliko izboljšana verzija ročnega vrtnalnega stroja.

V letih od 2000 do 2002 smo s kombinacijo klasične in sidrne podgradnje izdelali več kot 3.000 m etažnih prog in ugotavljali, da sta vrtnanje in vgradnja sider z razpoložljivo opremo premalo učinkovita. Zaradi omejene zmogljivosti priročne vrtnalne opreme smo bili prisiljeni sprejeti tudi nekaj kompromisov pri tehnologiji vgradnje sider in pojavili so se problemi zaradi neustrezno vgrajenih sider.

Vedeli smo, da moramo na področju vrtnalne opreme napraviti odločnejši razvojni korak, saj sta ravno vrtnanje in vgradnja sider postala cokla razvoja.

Prvi poskus opremljanja je bil v letu 1999, ko smo ob nakupu napredovalnega stroja Eickhoff ET 180 hoteli rešiti tudi problem vrtnanja in vgradnje sider, kar pa se ni obneslo. Sledila sta še dva poskusa nameščanja vrtnalne opreme na

napredovalne stroje, ki tudi nista pripeljala do ustreznih rešitev.

Ugotovili smo, da hitrega in učinkovitega vrtnanja oziroma vgradnje sider ne bo mogoče izvajati v območju napredovalnega stroja, hkrati pa smo z nameščanjem vrtnalne opreme na napredovalni stroj negativno vplivali na delovne sposobnosti stroja.

Zato smo v letu 2002 kupili samostojno vrtnalno garnituro za vrtnanje sidrskih vrtn in vgradnjo sider, ki jo je proizvajalec - podjetje GTA - že imel razvito za potrebe nemških rudnikov. Funkcijo vrtnanja in vgradnje sider je stroj izvajal zelo dobro, bil pa je bistveno prevelik in pretežek za naše razmere.

Vožnja in manevriranje s strojem v jamski progi je bila na meji izvedljivega, zaradi velike teže stroja pa smo komaj zadostili zahtevam obešanja visečega tira. Poleg navedenega je stroj imel nekoliko zastarele tehnične rešitve hidravličnega krmiljenja, kar je bila dodatna slabost pri upravljanju s strojem.

Po večkratnih pogovorih v sodelovanju s podjetjem GTA so nam v novembru

2004 ponudili izboljšano vrtalno garnituro. Sprememb na stroju je bilo v primerjavi s starim strojem kar nekaj. Izboljšali so hidravliko stroja, delno so zmanjšali težo, odstranili nosilno ročico z delovno platformo, delovno platformo pa so namestili na nosilno ročico vrtalne lafete.

Kljub precejšnjim modifikacijam stroja smo v Premogovniku Velenje ocenili, da stroj našim razmeram ne ustreza, in ponudbo zavrnil.

Stroj po naši meri?

Glede na to, da proizvajalce tovrstne opreme dokaj dobro poznamo, smo zaključili, da primerne opreme ne bo mogoče kar kupiti na tržišču. Zato smo k skupnemu razvoju povabili tri potencialne ponudnike.

Eden je že omenjeno podjetje GTA, drugi je bilo podjetje VBS Vermittlung Beratung Service, ki je za tehnično podporo sodelovalo s podjetjem Alwag Techmo, in tretji VM Group. Slednje je naše povabilo takoj na začetku zavrnilo z razlago, da nimajo ustreznih razvojnih kapacitet.

Obema drugima potencialnima ponudnikoma smo predstavili naše tehnične zahteve in pričakovanja v zvezi s strojem ter se dogovorili, da bodo pripravili in ponudili svoje tehnične rešitve.

Začelo se je obdobje skupnega razvoja; z obema ponudnikoma smo imeli več sestankov, usklajevanj, posredovali smo potrebne informacije, dodate tehnične zahteve in sprejeli nekaj kompromisnih rešitev.

V drugi polovici leta 2005 sta oba ponudnika predstavila svoje tehnične rešitve članom razvojne skupine in predstavnikom tehničnih strokovnih služb. Znova je najboljšo rešitve ponudilo podjetje GTA, ki je predstavilo povsem novo konstrukcijo stroja z izpolnjenimi praktično vsemi našimi zahtevami in pričakovanji.

»Januarja letos je bila podpisana pogodba za ponujeni stroj, ki naj bi ga prejeli v juliju. Po poučevanju montažnih skupin, vzdrževalcev in uporabnikov stroja pa naj bi ga dali v jamo septembra. Do takrat bomo pripravili tudi ustrezno projektno dokumentacijo, s katero bomo opredelili tehnološke postopke izdelave jamske proge z uporabo tega stroja.

Načrtujemo poskusiti različne tehnološke postopke izdelave in podgrajevanja, spreminjati zaporedje in obseg faz dela.

Danes zagotovo vemo, v kakšnih hribinskih razmerah je sidranje kot podgradni element ustrezno, znamo določiti ustrezne tehnične parametre sidrne podgradnje, poznamo materiale in ustrezne tehnologije za vgradnjo sider.

Seveda bomo šli od lažjih stvari k težjim. Najprej bomo progo izdelovali klasično kot do sedaj, le faze sidranja bomo opravili s strojem. V nadaljevanju pa želimo s postopki hitre in učinkovite vgradnje sider vpeljati korenitejšo spremembo v tehnologiji podgrajevanja jamskih objektov. Predvsem si želimo vpeljati vgradnjo sider neposredno na premog in to takoj, ko je izrezan profil jamske proge.

V dobrih hribinskih razmerah želimo spremeniti tudi način rezanja profila jamske proge. Sedaj ga z napredovalnim strojem režemo v najmanj treh fazah, želimo pa, da bi ga izrezali v eni fazi od stropa do tal.

Takoj za tem bomo vgradili sidra in hkrati progo obdali z mrežo. Šele temu bo sledila vgradnja jeklenega ločnega podporja in opaža.

Takojšnja vgradnja sider neposredno na hribino in varovanje s togimi mrežami je praksa pri izdelavi jamskih objektov v mnogih drugih premogovnikih in v tunelogradnji,« je dejal Čížmek.

Poudaril je tudi varnostni vidik tega dela. Delo pri čelni steni in pod nepodprtim odsekom proge je zelo nevarno, nova vrtalna garnitura pa bo omogočala, da bodo delavci umaknjeni v že podprt del, v novo izdelanem odseku pa bo nevarnosti izpostavljena le lafeta vrtalne garniture.

Letos bomo torej dobili nov stroj za vrtnje sidrnih vrtin, vendar je eden zagotovo

premalo. Čížmek soglaša in pravi, da bi se s takšnim strojem izplačalo opremiti še kakšno delovišče, vendar je potrebno stroj temeljito preizkusiti, odpraviti »otroške bolezni«, predvsem pa vpeljati ustrezne tehnološke postopke podgrajevanja jamskih objektov.

Letno pripravimo za odkopavanje tri odkope in v ustreznih hribinskih razmerah bi bilo smiselno sidrati vse tri odvozne proge.

V času odkopavanja je v progi odvozna mehanizacija, kar otežuje ropanje ločnega podporja, precej zahteven je tudi transport izropanega ločnega podporja, saj v odvozno progo ni mogoč dostop s transportnim napravami.

Manj vgrajenega ločnega podporja pa pomeni tudi manj ropanja v času odkopavanja.

Vsekakor vpeljava sidrne podgradnje, ki jo bo omogočil stroj, pripomore k humanizaciji dela. Za eno od etažnih prog v jami Pesje, ki je bila podgrajena z redko ločno podgranjjo in sidri, so izračunali, da so vgradili 550 t manj jeklenega ločnega podporja.

To je 550 t manj železja, ki bi šlo dvakrat skozi roke rudarjev, saj ga je pri izdelavi proge treba prenesti in vgraditi, pri napredovanju odkopa pa ponovno izropati in preložiti – pripraviti za transport.

Diana Janežič

KLJUČ DO USPEHA JE DRUGAČNOST

V veliki dvorani glasbene šole Velenje je pod motom povezovanje tradicije in inovacij 4. aprila popoldne potekala slovesnost ob letošnji razglasitvi najboljših inovatorjev in inovacij v Savinjsko-šaleški regiji. Med nagrajenimi inovacijami so bile tri tudi iz Premogovnika in HTZ IP.

Inovatorji iz Premogovnika Velenje – **Samo Žolger, mag. Bojan Lajlar in Anton Firer** – so za svojo inovacijo »Tehnologija vrtnanja in sprotnege cevljenja vrtin prek razrušenih materialov« prejeli Zlato priznanje.

Bronasto priznanje so za inovacijo »Pilotna sončna elektrarna s priključitvijo na omrežje« prejeli **Zoran Dobo- vičnik, Vera Debenjak, Martin Mihe- lak, mag. Marijan Lipičnik, Bernard Krivec, Zvone Sever in Miran Jalušič** iz HTZ IP, prav tako pa je HTZ IP oziroma njen inovator **Matej Špeh** prejel bronasto priznanje za inovacijo »Merilna naprava za tlačne senzorje«.

Prireditve je sicer potekala sedmo leto zapored in je pomenila tudi pregled inovacijskega delovanja v obdobju od leta 1999 do 2005.

O pomenu inovacij so med prireditelji spregovorili predsednica upravnega odbora SŠGZ Velenje Marija Vrtačnik, direktorica SŠGZ Alenka Avberšek, župan MO Velenje Srečko Meh, nekateri nagrajenci, zbrane pa je prek zgoščenke pozdravil tudi povabljeni, a zaradi obveznosti v državnem zboru zadržani, minister za gospodarstvo mag. Andrej Vizjak.

Vsi govorniki so poudarili pomen inovativnosti za povečanje konkurenčnosti svojega podjetja in celotnega slovenskega gospodarstva, a tudi, da se inovativnost začne pri vodstvu podjetij in daje prave rezultate, ko ustvarjalnost postane vrednota vseh zaposlenih.

Cenjena mora biti v denarju in pozitivnem odnosu, ni pa omejena le na gospodarske družbe, temveč mora zajemati vsa področja življenja in dela, kajti dobro gospodarstvo pomeni enakomeren raz-

voj vseh segmentov: kulture, izobraževanja, zdravstva, infrastrukture, športa, razvedrila...

Število prijav vsako leto narašča

Preteklih sedem let je bilo priložnost tudi za nekaj statistike. V njih letih se je na razpise Savinjsko-šaleške območne gospodarske zbornice prijavilo 544 inovatorjev s 153 inovacijami. Nagrajenih je bilo 350 inovatorjev in med njimi tudi precej iz Premogovnika Velenje in njegovih povezanih družb.

Na lanski razpis je prispelo 39 prijav s 147 avtorji in sodelavci iz enajstih podjetij, komisija pa je v skladu s pravili na koncu ocenjevala 19 predlogov iz kategorije profesionalnih inovacij z 99 avtorji in sodelavci ter 8 predlogov iz kategorije splošnih inovacij s 17 avtorji in sodelavci.

Predsednik ocenjevalne komisije je bil **Bojan Stropnik**, vodja inovacijske dejavnosti v Premogovniku Velenje, ki je v svojem poročilu ugotavljal, da bera prijav, sodelujočih avtorjev in podeljenih priznanj iz leta v leto narašča.

Kot je dejal, za razliko od ostalih regij v naši ne spodbujamo le prijavljanja splošnih inovacij, ampak tudi profesionalnih inovacij, ki so plod načrtnega razvojnega dela v razvojnih timih večjih gospodarskih družb. Letos se je še posebej pokazalo, da so ta prizadevanja naletela na plodna tla.

V sedmih letih je med inovatorji 14 takih, ki so prijavili najmanj štiri inovacije, so na razpisih sodelovali najmanj tri leta in prejeli poprečni nivo priznanj – med bronastim in srebrnim. Dve podjetji sta s svojimi sode-

Bojan Stropnik je bil letos predsednik ocenjevalne komisije.

lavci sodelovali vseh sedem let, 3-6 krat je sodelovalo osem podjetij. Omenjenim so podelili priznanja kot najinovatorjem, spominska darila pa so prejeli tudi pionirji inovativne dejavnosti v Šaleški dolini Dragica Camloh, Gabi Jelen in Anton Žove.

Duhu inovativnosti ter motu povezo- vanje tradicije in inovacij so se v kulturnem programu pridružili tudi nastopajoči iz Glasbene šole Velenje Ana Avberšek na klavirju, Špela Zamrnik na flavti in Zmago Štih na harmoniki, ki so prispevali krajšo glasbeno inovacijo ter nekaj »starih« narodnih pesmi v novi preobleki.

Zlato priznanje za nov način vrtanja

Na prireditvi so bila podeljena štiri zlata priznanja, in med njimi tudi za inovacijo iz Premogovnika Velenje »Tehnologija vrtanja in sprotnege cevjenja vrtin prek razrušenih materialov«. Z njo bodo, kot tudi drugi zlati inovatorji, sodelovali na razpisu za nagrade Gospodarske zbornice Slovenije.

Varno odkopavanje novega odkopnega polja pod vodonosnimi plastmi zahteva pred pričetkom del izvedbo številnih aktivnosti, ki rešujejo hidrogeološko problematiko in hkrati zagotavljajo ustrezno osnovo za pravilno in smotno projektiranje. Znižanje tlakov vode v krovninskih vodonosnikih močno vpliva na ekonomiko poslovanja, saj s temi aktivnostmi neposredno vplivamo na povečanje višine odkopavanja.

Raziskave in odvodnjevalni procesi so časovno zahtevni, zato je treba odločitve o izbiri odvodnjevalnega sistema sprejeti že precej pred pričetkom projektiranja odkopavanja, hkrati pa je treba vseskozi zagotavljati monitoring odvodnjevalnih procesov. V primeru nenadnega povečanja tlakov vode, ki so posledica nepredvidenih ali nenapovedanih dogodkov v odvodnjevalnem sistemu, je treba ustrezno reagirati s takojšnjo izdelavo nadomestnih objektov ali sanacijo obstoječih objektov. Prepočasne ali nepravilne odločitve imajo lahko katastrofalne posledice.

Izbira ustreznega odvodnjevalnega sistema in tipa odvodnjevalnih objektov je izrednega pomena za kvalitetno hidrogeološko pripravo novega odkopnega polja. Pri odvodnjevanju vodonosnih hribin nad premogom se je uveljavila tehnologija izdelave vertikalnih in poševnih vtisnih filtrov iz jame. Vtisni filtri so v podzemnih premogovnikih opredeljeni kot odvodnjevalni objekti in kot opazovalne vrtine – piezometri.

Izvedba vtisnih filtrov iz podzemnih prostorov je mnogo cenejša kot izvedba površinskih vodnjakov, saj so dolžine vtisnih filtrov dosti krajše. Zaradi manjšega premera je manjši tudi njihov odvodnjevalni učinek in radij vpliva. Izdelava vtisnih filtrov zahteva posebne tehnološke prijeme povsod tam, kjer vrtamo skozi hribine z visokimi pornimi tlaki. Z njimi je mogoče doseči lokalno zniževanje tlakov vode in zniževanje zaostalih tlakov vode,

»Zlati« inovatorji Anton Firer, Samo Žolger, mag. Bojan Lajlar (od leve).

Bronasto priznanje za sončno elektrarno je prevzel del številne inovatorske ekipe (od leve): mag. Marijan Lipičnik, Vera Debenjak, Zoran Dobovičnik in Martin Mihelak.

ki jih odvodnjevanje z visečimi filtri ni uspelo znižati.

Z odkopavanjem Severnega krila jame Preloge bo večina površinskih odvodnjevalnih in opazovalnih objektov prišla pod vpliv odkopavanja in jih bo treba likvidirati. Zato je edina opcija za zagotavljanje kvalitetnega odvodnjevanja in monitoringa stanja tlakov v krovninskih vodonosnikih izdelava vtisnih filtrov iz jame prek razrušenih materialov in starih del. To je v preteklosti predstavljalo velik tehnični problem, z izvedbo inovacijskega predloga pa je mogoče vrtino mnogo lažje izdelati. Potrebna dolžina vrtin za našete aktivnosti je od 35 do 100 m.

Bistvo nove tehnologije je v tem, da novo razviti posebni vrtalni pripor omogoča hkratno vrtenje vrtalnega

droga in obložne cevi, namenjene za cevitev vrtine. Sprotna cevitev vrtine z obložnimi cevmi tehnične kolone varuje ostenje vrtine in preprečuje rušitev ter zagotavlja iznos izvrtanine s pomočjo izplačnega medija.

Predlagana inovacija rešuje problem izdelave vrtine skozi razrušeno hribino ali stara dela. Inovacija predstavlja visok nivo tehnične rešitve tako doma kot tudi v tujini. Predstavlja osnovo za pridobitev in verifikacijo geoloških, hidrogeoloških in geomehanskih podatkov v premogovnikih z metanskim režimom obratovanja. Hkrati je rešitev zanimiva tudi za gradbeno industrijo (tunelogradnja v metanskih režimih). Predlagana inovacija na nobenem okoljskem področju ne povečuje prepoznavnih vplivov na okolje in ustreza veljavni okoljski politiki.

Bronasto priznanje za Mateja Špeha je prevzel Robert Krenker, vodja inovativne dejavnosti v HTZ IP.

Z izdelavo objektov – vrtin po opisani tehnologiji dosežemo največji prihranek pri hitrosti izdelave posamezne vrtine ter uporabnosti informacij izdelane vrtine za načrtovanje odkopavanja premoga. Hitrejša izdelava prog pomeni zmanjševanje števila dnin, potrebnih za izdelavo, znižanje materialnih stroškov, informacije, pridobljene iz izdelane vrtine, pa pomenijo kvalitetno podlago za optimalnejše načrtovanje odkopavanja v prihodnosti.

Stroškovna analiza je pokazala, da smo v 9 mesecih leta 2005 z izdelavo vrtin po novem postopku prihranili okoli 70 mio SIT, za leto 2006 pa ocenjujemo prihranek v višini okoli 100 mio SIT.

HTZ dvakrat bron

Inovacijo »Pilotna sončna elektrarna s priključitvijo na omrežje« smo predstavili v prejšnji številki Rudarja, druga nagrajena inovacija iz HTZ IP pa je »Merilna naprava za tlačne senzorje«, ki jo je v celoti zasnoval in izdelal Matej Špeh.

Kot je zapisano v predstavitvenem gradivu inovacije, je merilna naprava lahko prenosljiva in zelo prijazna za uporabo, to je za preskušanje hidravličnih cilindrov. Inovacija izboljšuje delovno okolje, prispeva k varovanju zdravja zaposlenih, koristna je zaradi racionalnejše izrabe delovnega časa in boljšega servisiranja hidravličnih cilindrov.

Diana Janežič

»Po domače« se ne da več delati

Ena od točk dnevnega reda zadnje seje sveta delavcev Premogovnika Velenje je bila tudi predstavitev inovacijske dejavnosti. Na sejo je bila uvrščena glede na pripombe inovatorjev, da je čas med prijavo in realizacijo prijave predolg oziroma, da nekatere inovacije niso nikoli zagledale luč sveta.

Na seji je vodja inovacijske dejavnosti **Bojan Stropnik** povedal nekaj števil iz leta 2005. Obravnavanih je bilo 37 novih idej in dve iz preteklih let. 16 idej je bilo realiziranih oziroma vpeljanih v prakso. 11 idej je še v postopku realizacije zaradi pridobivanja mnenja proizvajalca, nabave opreme ali priprave potrebne dokumentacije. 8 idej je bilo arhiviranih zaradi neskladnosti z obstoječo tehnologijo in/ali projektno dokumentacijo, 4 pa zavrnjene zaradi neskladnosti s poslovno politiko podjetja, že znanih podobnih rešitev, že uporabljenih rešitev ali zastarelosti.

Bojan Stropnik je poudaril, da gredo posebej počasi postopki pri realiziranju inovacij, ki se nanašajo na posodobitve, spremembe, dopolnitve, izboljšave na opremi, strojih in napravah.

Zaradi stroge evropske zakonodaje, varnostne politike podjetja in zahtevne dokumentacije, ki spremlja vsako napravo in stroj, pomeni vsak poseg v funkcijo, obliko, namembnost stroja, nov stroj. To pa znova pomeni pridobivanje dovoljenj za takšen poseg od proizvajalca, atestiranje novega stroja, projektno in drugo dokumentacijo.

Vsi ti postopki niso le časovno obremenjujoči, precej tudi stanejo in zato se računica med prihranki zaradi inovacije in vsemi zahtevanimi postopki velikokrat preprosto ne izide. »Šraufati, vrtati, švasati po domače se ne da več!« je bil zaključek Stropnikovega razmišljanja in tudi nekaterih razpravljalcev.

Pa še drug vidik inovacijske problematike, ki ga je na seji prispeval **mag. Marjan Kolenc**, tehnični direktor. Poudaril je, da bi bile v Premogovniku zelo dobrodošle tudi inovacije, ki bi razreševale probleme, ki jih zaznavamo z zbiranjem različnih podatkov. Tako, na primer, vsakoletno poročilo o varstvu pri delu kaže, da je vzrok za največ nezgod pri delu neprimerna organizacija dela. »Zato bi več predlogov, idej želeli imeti glede drugačnega načina dela, drugačne organizacije, postopkov, faz dela, tehnologije.« Sedaj pa se 90 odstotkov inovacij nanaša na spremembe pri opremi.

In še nekaj je Bojan Stropnik na koncu položil na dušo inovatorjem. »Bodite sitni, pokličite, vprašajte, kaj se dogaja z vašo inovacijo!« Kot pravi, sta namreč dve vrsti inovatorjev: takih, ki neprestano »sitnarijo« in skrbijo, kaj se dogaja z njihovo inovacijo, in takih, ki v nekaj skopih stavkih opišejo svoj predlog, nato pa se ne oglasijo več.

Bojan Stropnik priznava, da gredo postopki včasih prepočasi in je krivda tudi na njegovi strani ali strani članov komisij oziroma služb, ki so zadolžene za izvedbo posameznega postopka, vendar mora vedno imeti glavno besedo in skrb za svoj predlog inovator.

Diana Janežič

OB PRVEM MAJU

Le jej, da boš postal velik in močan.

Že davnega leta 1905 je v Velenju pričela obratovati Lappova elektrarna, moči 0,1 MW. Pravzaprav je bil agregat priključen kar k parnemu kotlu izvoznega stroja na jašku Škale. Leta 1929 je bila zgrajena prva termoelektrarna v Velenju, moči 2 MW, pet let pozneje pa še 5,3 MW. Elektrarna v Velenju je obratovala 38 let, do leta 1967. Njen kotel za ogrevanje mesta Velenje pa od leta 1959 do septembra 1971.

Marca 1954 so iz Termoelektrarne Velenje v Termoelektrarno Šoštanj premestili 60 delavcev vseh mogočih poklicev. Med njimi so bili mlajši delavci, ki so se zaposlili v Termoelektrarni Velenje šele v zadnjih dveh letih pred premestitvijo, bili pa so tudi starejši, ki so bili zaposleni v elektrarni že v časih, ko je bila ta še v sklopu velenjskega premogovnika.

Že 19. maja 1956 so začeli s proizvodnjo električne energije v prvem, 30 MW bloku. Zadnji, peti 345 MW blok od skupno 755 MW je bil zgrajen leta 1977. V letu 1997 je bila zaključena izgradnja čistilnih naprav. Vse naprave v Šoštanju pa obratujejo še danes.

Ob tem je rasel tudi velenjski premogovnik. Leta 1986 je bilo v premogovniku zaposlenih največ, 5.523, delavcev. To je bilo tudi zadnje leto iz serije šestih let, ko smo nakopali več kot 5 milijonov ton premoga. Zanimivi so tudi načrti o proizvodnji celo 6,7 milijona ton premoga, ki so nastali ob pričetku izgradnje energo-kemičnega kombinata v letu 1965.

Leta 1966 so delavci uveljavili pravico do 42-urnega delovnega tedna. To pravico smo rudarji iz Premogovnika Velenje zaradi velikih potreb po premogu dejansko uveljavili šele leta 1990. Pred tem smo v vsem obdobju v povprečju samo pri proizvodnji premoga opravili 19 rednih nadurnih dni letno (vsi podatki Anton Seher, Zgodovina premogovnika Velenje 1 in 2).

Kadar manjši posnemajo velike

Po letu 1990 smo praviloma delali manj kot 40 ur na teden. 36 do 40-urni delovni tednik je bil uveljavljen z Zakonom o delovnih razmerjih leta 2003. Že pred tem je bil leta 1991 s podjetniško kolektivno pogodbo omogočen 40-urni delovni tednik, po letu 1996 pa tudi manj od 40 ur. Pri tem smo posnemali za ta čas v razvitem delu Evrope uveljavljene vzorce reševanja presežnih delavcev. Pogajali smo se tudi o samo 36-urnem delovnem tedniku in z njim povezanimi plačami. Eno leto pa delali celo manj kot 35 ur tedensko.

Rast naših plač je zaradi tega, žal, realno zaostala za slovensko rastjo plač. Zaposlovanje mladih delavcev je bilo ustavljeno, mnogi so se z dokupom vojaških in študijskih let predčasno upokojili ali pa kot tehnološki višek brezposelni preživeli delovne dobe do upokojitve na Zavodu za zaposlovanje. Ob tem smo samo bolj ali manj nemočno opazovali dogajanja na trgu z električno energijo, odklop daljnovodov proti Hrvaški in mnogo bolj kruto usodo drugih delavcev, ki so izgubili delo. Tudi v Velenju.

Imeli smo srečo, da smo ob vsem tem nemalokrat našli delo tudi izven poslovnega sistema in ga dobro opravili. V ta namen

je potekalo tudi prestrukturiranje osnovne dejavnosti in formiranje hčerinskih družb.

Dobiček

Ne spomnim se, da bi se kaj veliko pogovarjali o dobičku v energetiki. Morda je med nami še najbolj odmevala odločitev aktualne politične oblasti, da bo s prelivanjem sredstev omogočeno dobičkonosno poslovanje Dravskih elektrarn Maribor in Termoelektrarne Trbovlje. Oboje zaradi najema mednarodnih kreditov. V prvem primeru zaradi obnove dravskih elektrarn, ki je zdaj v zaključni fazi. V drugem primeru pa zaradi izgradnje nove elektrarne v Trbovljah, ki smo jo pozneje na referendumu zavrnil.

Ob tem je bila takrat najbolj vroča tema odkup delnic iz naslova zaostalih plač v letih 1991, 1992 in 1993, ki je bil pozneje tudi realiziran skupaj s paketom nekaterih nam neljubih rešitev.

Šele leta 2001 ustanovljeni Holding Slovenske elektrarne je, kljub subvencioniranim cenam za velike porabnike in nizkim cenam za široko potrošnjo, s preglednim poslovanjem pokazal na velike, pozitivne, sinergijske učinke strukturno uravnotežene, doma proizvedene in uvožene električne energije. Ob tem moti predvsem to, da je knjigovodska vrednost delnic Premogovnika Velenje, zaradi znotraj HSE interno priznanih cen, vsako leto nižja.

Odpiranje trga z električno energijo

Nekatere pomembnejše posebnosti slovenske elektro energije so: večinski lastnik je država, slovenski trg je zelo majhen, Holding Slovenske elektrarne ima navidezni monopolni položaj, ki pa ga ne izkorišča, drugih trgovcev na trgu električne energije praktično ni, Slovenija ima veliko energetskih lokacij, energetska infrastruktura (daljnovodi, plinovodi, terminal za razsute tovore v pristanišču Koper, železnica) je polno zasedena in slabo povezana s sosednjimi državami.

Na problemski konferenci sindikata delavcev energetike (SDE), ki v Holdingu Slovenske elektrarne predstavlja eno tretjino zaposlenih delavcev, so prisotni predstavili dokaj poenotena stališča, ki zagotavljajo tako razvoj holdinga kot tudi ekonomsko-socialno varnost vseh zaposlenih.

Odprta pa ostajajo nekatera nadvse pomembna vprašanja, o katerih se bo, žal, odločalo izven holdinga. Če bo država prodala holding, lahko novi lastnik uveljavi svoj interes po čim večjem dobičku, kar je celo zelo verjetno. Zaradi tega lahko pričakujemo tudi odpuščanje delavcev.

Za socialno varnost zaposlenih je nevarna tudi načrtovana ustanovitev drugega energetskega stebra kot notranjega konkurenta holdingu. Tako bo slovenski trg z električno energijo še lažja tarča drugih trgovcev z električno energijo, ki jim bo prav tako pomemben predvsem dobiček.

PRAZNIK DELA

V primeru izgradnje prevelikih zmogljivosti termoelektrarn (na premog, plin ali uran), daljnovodov in plinovodov bo Slovenija prekomerno energetsko onesnažena dežela. Še huje kot to pa so možne naslednje naložbe, ki so lahko breme zaposlenih delavcev in vseh slovenskih davkoplačevalcev.

Nad vse pomembno je tudi vprašanje distribucije, po mnenju SDE pa tudi vprašanje premogovništva in Termoelektrarne Trbovlje. Mar desetletna pogodba o prodaji premoga Termoelektrarni Šoštanj, domala že potrjena izgradnja 600 MW bloka v Šoštanju, prenova organizacijskih sistemov in sprejeti varčevalni ukrepi niso dovolj?

Prenova organizacijskih sistemov

Sredi osemdesetih let je v svetu po zgledu ABB, General Electrica in IBM-a prevladalo mnenje, da so podjetja preobremenjena z delovno silo in da so neprilagodljiva zaradi prevelikega števila dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo. Značilna podoba sodobnih podjetij je ozka osnovna dejavnost, ki jo spremljajo številni dobavitelji, podizvajalci, posredniki in družbe, ki opravljajo delo po pogodbi in na ta način pomagajo matični družbi povečati prilagodljivost na trgu. S prenovo organizacijskih sistemov in centralizacijo nekaterih funkcij proizvodnih enot naj bi optimirali poslovanje in dosegli nižje stroške v vseh družbah holdinga.

Pri tem velja biti previden vsaj zaradi dveh razlogov. Prvi je ta, da oženje dejavnosti pravzaprav nima meja. Koliko delavcev bo opravljalo osnovno dejavnost in kaj sploh je to osnovna dejavnost? Da je temu tako, potrjuje izhodišče pristopa k prenovi organizacijskih sistemov, ki temelji na želeni stroškovni ceni, namesto na optimiranju organizacije premogovnika. Ob tem je v teh dneh zanimiva razprava slovenskih strokovnjakov v medijih o pravi ceni električne energije za Talum (največjega slovenskega odjemalca električne energije), ki se giblje med dobrimi tremi in osemnajstimi tolarji za kWh.

Drugi razlog pa temelji na nesorazmerju med tržnimi cenami električne energije in vitkostjo evropskih energetskih šampionov, ki je neprijazna predvsem do uporabnikov drage električne energije in delavcev teh družb. Ob temeljitejšem pregledu nekaterih podatkov bi lahko kaj hitro prišli tudi do za slovensko energetiko prijaznih kazalcev učinkovitosti.

Privatizacija hčerinskih družb premogovnika

Državni zbor je slovenski vladi že pred domala desetimi leti naložil nalogo, da pripravi zakon, ki bo zaščitil male oziroma notranje delničarje pred, po mnenju nekaterih, sovražno zakonodajo. Kot kaže, se to še lep čas ne bo zgodilo. Zaradi tega velja biti še posebno previden.

Ponudba delavcem, da morajo za večinsko lastništvo prispevati do dvakrat več kot morebitni strateški partnerji, je neprimerna. Ob tem se poraja tudi vprašanje preglednosti privatizacijskih postopkov. Ni sprejemljivo, da bi delavci morali vplačati svoj delež, ne da bi vedeli, kdo bo novi večinski lastnik družbe. Pomembno je tudi dejstvo, da delavci v primeru 100-odstotnega lastništva v celoti prevzamejo domala vsa tveganja na trgu. In to praviloma z novimi bančnimi posojili že tako preveč zadolženih delavcev. Prav zanimivo bo videti, s kakšno ponudbo bodo banke podprle sodelovanje delavcev pri

privatizaciji. Že doslej so bili pogoji kreditiranja manj ugodni za delavce hčerinskih družb kot za delavce matične družbe.

Pred privatizacijsko komisijo je težka naloga, kako dobro opraviti svoje delo, predvsem z vidika ekonomske in socialne varnosti v privatizaciji sodelujočih delavcev. Poseben izziv velja tudi sodelujočim delavcem. Njihovi različni lastniški deleži bodo pomembno vplivali na medsebojne odnose in upravljanje privatiziranih družb. Upravičeno lahko domnevamo, da bo manjše število delavcev ali strateških partnerjev obvladovalo več kot 51 odstotkov lastnine.

Varčevanje

248 plačanih dni v letu 2006, ob tem dogovorjena minimalna rast plač, izplačilo prvega dela regresa, ohranjeni razpisi za delitev najemniških stanovanj in sprejet program preventivne rekreacije so bili zadostni razlogi za soglasje članov sveta delavcev in sindikalnih zaupnikov k varčevalnim ukrepom.

Če bomo med letom sprejeli še ustrezen dogovor o programu praznovanja rudarskega praznika, programu zaključka ob koncu leta, izplačilu drugega dela regresa in stimulaciji zaradi realiziranih prihrankov bo to pomemben prispevek obeh delavskih predstavništev k sodelovanju delavcev pri sprejemu vseh varčevalnih ukrepov v družbi. Pomembno je tudi dejstvo, da prav zdaj tečejo tudi aktivnosti za vključitev upokojencev v športno društvo, ki jih je najbolj prizadela odločitev o ukinitvi že doslej skromne malice ob rudarskem prazniku.

Voščilo ob prazniku

Grigorij Stahanov je bil rekorder Sovjetske zveze v kopanju premoga. Njegov rekord je v času prve petletke v FRLJ porušil Alija Sirotanović. Današnja tekmovalnost med moštvimi na jamskih deloviščih izkazuje veliko poli-pripadnost vseh članov kolektiva. Ali bodo sodobni kronisti sploh opazili, tokrat za spremembo, prost cvetni in velikonočni petek ter kar enajst dela prostih dni med prvomajskimi prazniki. Pred tremi leti smo si morali z upravo izmenjati kar nekaj ostrih besed zaradi načrtovanega nadurnega dela na predvečer praznika dela.

Vsem delavkam in delavcem ter upokojencem poslovnega sistema Premogovnik Velenje čestitam za praznik dela!

Delajmo varno in zdravo!

Srečno!

Tomo Lipnik, predsednik sindikata

OKOLI ENERGIJE SE SVET VRTI

Društvo inženirjev in tehnikov je 12. aprila v vili Široko pripravilo drugo letošnje predavanje in opravilo tudi redno letno skupščino. Predaval je dr. Evgen Dervarič, in sicer o vlogi premoga kot energenta prihodnosti.

Udeleženci predavanja in skupščine DIT; levo predsednik društva mag. Marko Mavec.

Preprost odgovor je, da bo premog imel tudi v prihodnosti pomembno vlogo med energenti, na to vlogo pa močno vplivajo ekonomski in politični okviri. Ekonomska rast v vseh državah veča potrebe po energiji, odvisno od tega se oblikujejo tudi cene tako končne energije kot njenih virov. Politične strategije se ozirajo na varnost, energetsko neodvisnost, cene in ekološka vprašanja. Pomembnost pridobivajo alternativni viri energije, znova tudi nuklearna energija, vse države pa so usmerjene v razpršenost virov energije.

Na prihodnost premoga kot energenta bodo vplivale cene nafte in plina, razvoj tehnologij za povečanje izkoristkov energetskega premoga ter gibanje cen emisij-skupnih kuponov za CO₂.

Svetovna prodaja premoga se je od leta 1990 in z napovedmi do 2008 skoraj podvojila, cena pa precej niha. V zadnjih letih je bila najvišja, 78 USD/t, januarja 2005, sedaj je nekaj nad 50 USD/t. Pri tem zelo nihajo tudi cene tovarnin in

s tem pomembno vplivajo na cene premoga pri končnem uporabniku.

Svetovne potrebe po primarni energiji uvrščajo na prvo mesto nafto, na drugo plin in na tretje premog, skupaj pa predstavljajo 83 odstotkov porasta potreb po energiji od danes do leta 2030.

Dr. Dervarič je predstavil tudi rezultate raziskave Eurobarometra, v kateri so lanske jesen skoraj 30.000 anketirancev, starejših od 15 let, spraševali o njihovem odnosu do porabe in varčevanja z energijo.

Skoraj polovica jih je menila, da naj bi najpomembnejše odločitve v energetiki bile sprejete na nivoju EU, 37 odstotkov pa jih je menilo, da na nacionalni ravni. Kaj bi morale vlade storiti za učinkovitejšo rabo energije? 43 odstotkov vprašanih meni, da bi morale zagotoviti več informacij o tem, kaj to je, 40 odstotkov jih je za uvedbo posebnih taks.

Med alternativnimi viri energije je skoraj polovica vprašanih menila, naj bi vlade podpirale razvoj sončne energije, 41 odstotkov več pričakuje od novih čistih

tehnologij, 31 odstotkov pa jih podpira vetrno energijo.

Ali pri nakupu novega izdelka upoštevamo njegovo energetsko potratnost? Skoraj 60 odstotkov vprašanih jo pri nakupu avtomobila in pri nakupu hladilnika, 43 odstotkov tudi pri nakupu žarnic. Kar 54 odstotkov vprašanih ni pripravljenih plačati več za energijo iz alternativnih virov, so pa pripravljeni spremeniti svoje navade pri porabi električne energije.

Če bi se cena bencina dvignila do 2 evrov, bi se 22 odstotkov vprašanih precej manj vozilo s svojim avtomobilom, 31 odstotkov malo manj, 26 odstotkov pa bi zadržalo sedanje navade.

Tisti, ki si se odrekli svojemu vozilu, bi v največji meri presedlali na avtobusni javni prevoz in kolo, petina bi jih tudi več hodila.

Več strokovnih debat

V okviru skupščine DIT je njegov predsednik **mag. Marko Mavec** predstavil delo društva v letu 2005.

Opravili so vse tradicionalne prireditve, kot so srečanje poslovnih partnerjev, strokovna predavanja, ekskurzijo, praznovanje dneva sv. Barbare ter športna in družabna srečanja. Tudi letos bo društvo delovalo po podobnem programu, le tradicionalno srečanje poslovnih partnerjev, ki bo 17. po vrsti, bo letos v sklopu praznovanja dneva rudarjev, in sicer v nedeljo, 2. julija.

Ob tem je direktor dr. Evgen Dervarič dejal, da naj bi DIT omejil športna srečanja, ker jih veliko organizira športno društvo ter se bolj usmeril v strokovna srečanja, predavanja in ekskurzije.

Že v maju naj bi bila organizirana razprava o konkretnem tehničnem problemu, kjer naj bi različni strokovnjaki prispevali svoja mnenja in ideje.

Diana Janežič

V JAMI ELEKTRIKA NE TRESE

Elektrika trese in se ne pusti prijemati. To vedo tako tisti, ki si jo drznejšo prijemati, kot tisti, ki se je bojijo. Kdor želi imeti z elektriko opravka v poklicnem smislu, se je pač ne sme bati.

V Šolskem centru Velenje si je v Poklicni in tehnični elektro in računalniški šoli moč pridobiti med drugim poklica elektrotehnik energetik in elektrikar energetik.

Kot piše v predstavitveni brošuri tega poklica, je skrb elektrotehnikov in elektrikarjev energetikov, da pride električna energija varno od elektrarn do uporabnikov. Tako elektrotehnik energetiki, ki pridobijo srednjo strokovno izobrazbo, sodelujejo pri proizvodnji, prenosu, razdelitvi, uporabi električne energije, kot tudi pri prodaji, vgrajevanju in montiranju elektroenergetskih naprav. Načrtujejo elektro inštalacije, stroje in naprave s sodobnimi računalniškimi in regulacijskimi komponentami, izvajajo meritve in zaščite elektroenergetskih naprav in električnih inštalacij. Poleg tega lahko vodijo skupine pri montaži in vzdrževanju naprav in opravljajo nadzorniška dela pri gradnjah.

Elektrikarji energetiki pridobijo srednjo poklicno izobrazbo. Opravljajo montažna in elektro-vzdrževalna dela, elektroinštalacijska dela na objektih, meritve na strojih in napravah ter servisirajo električne stroje.

Naš sodelavec **Boštjan Flis** je elektrikar energetik, ki ima posebno delovno okolje. Dela namreč v jami. Leta 1990 je končal šolanje in se zaposlil v Premogovniku Velenje. Z elektriko se je igral že od malih nog, pravi, in pove tudi, da ima iz tega časa pozitivne izkušnje. Ni moglo biti drugače, da je tudi poklicno pot povezal z elektriko.

»Šolanje je bilo zanimivo, veliko smo imeli praktičnega pouka. Zdi se mi, da več, kot ga imajo sedaj. Vsaj takšen vtis dajejo fantje, ki s tem poklicem sedaj prihajajo na delo v jamo. Veliko stvari jim je treba pokazati, jih naučiti, ker nekaterih znanj nimajo. Pri tem poklicu je praktično delo že med šolanjem zelo pomembno in nikoli ga ni preveč,« pravi Boštjan. Možnosti za zaposlitev s tem

poklicem je ogromno. Boštjan je oddal veliko prošenj za štipendijo in povsod je dobil pozitiven odgovor. Tako je bila njegova zavestna odločitev, da bi se po šolanju zaposlil v Premogovniku Velenje.

»Morda je prevagalo to, da je bil oče rudar, da je plača dobra, da imajo delavci v jami beneficiran staž... Seveda pa so bila moja pričakovanja precej drugačna, kot je bilo potem na začetku dela v jami. Vse je bilo drugače. A prišel sem med dobre ljudi, skupinovodje, ki so me vzeli v uk, me marsičesa naučili, se trudili z mano. Delati sem začel na jugu in že 15 let sem tu. Moj prvi skupinovodja je bil Ivan Ramšak, sedaj je poslovođa, in še zdaj sva skupaj. Zelo dobro se razumeva.«

Zdaj je tudi Boštjan že skupinovodja. Delovne naloge dobi vsak dan od svojega vodje, nato pa se s svojo skupino petih, šestih sodelavcev dogovori, kako bodo te naloge opravili in pri njihovem izvajanju tudi sodeluje. Njihova skupina je montažna, zato predvsem sodelujejo pri montažah in demontažah odkopne opreme.

Nasploh elektrikar energetik skrbi za energetske naprave. V jami so to napeljave, kabli, naprave, stroji. »Pri strojniki in elektrikarjih je v jami še vedno veliko fizičnega dela. S prihodom boljših strojev so posamezni deli težji, zahtevnejši. Ob vsem tem je treba poudariti, da je v jami vedno treba sodelovati med seboj. Tako v skupini kot med skupinami. Eden brez drugega ne moremo. Montaža ali demontaža odkopa je vedno delo večjega števila sodelavcev različnih poklicev.« V jami elektrika ne trese, ne sme, je pa odgovornost za varno delo še večja kot sicer pri delu z elektriko. »Varnost je na prvem mestu. Tega se zavedamo vsi, ki že dolgo delamo v jami, prav tako pa to najprej povemo novincem. Zdaj imamo v jami veliko mladih fantov. Ko začenejo delati, so malo

Boštjan Flis

izgubljeni, čeprav so tudi takšni, ki že veliko znajo narediti in se znajo obrniti med delom. Takšni so ponavadi doma z obrobja mesta in že imajo izkušnje s popravili električnih naprav od doma.

Kakorkoli gledamo, pa si je mogoče le z večletnim delom nabrati dovolj izkušenj, posebej za delo z elektriko, ki te vedno znova lahko preseneti. Ampak, če te delo zanima, če imaš voljo, prideš hitro noter. Se je pa treba ob delu vedno tudi izobraževati, posebej za delo z novo opremo.«

Boštjan Flis svoje delo ocenjuje kot zahtevno, odgovorno, a pestro in zanimivo. »Moje delo ni dolgočasno, monotono, temveč dinamično. Zame je dobra stran tudi v tem, da delam v ekipi, v kateri se sodelavci dobro razumemo, sodelujemo, si pomagamo,« razlaga Boštjan in doda, da je z elektriko pač treba znati, sicer ona prevzame glavno besedo. To pa ni dobro.

Diana Janežič

PC ESTO GRE USPEŠNO NA TRG

Preteklo leto je bilo v HTZ zaznamovano s številnimi reorganizacijskimi spremembami. Ustanovljeni so bili novi profitni centri SIPO, ESTO, ROBINOX in PROSTUDIO, katerih poslanstvo je predvsem čimvečji prodor na trg izven poslovnega sistema.

Letos so trije od naštetih profitnih centrov že predvideni za proces privatizacije. Podjetje HTZ hkrati intenzivno razvija nove proizvodne programe ter jih profilira v strokovno in tržno uspešne in prepoznavne enote.

Tudi PC ESTO je z reorganizacijo podjetja v letu 2005 doživel spremembe. Doseženi rezultati kažejo, da smo s svojim delom uspeli postaviti določene mejnike. Pokazalo se je tudi, da smo s programi, ki smo si jih načrtali v poslovnem načrtu, lahko uspešni tudi na trgu. Seveda pa bo za uspešno nadaljevanje potrebno še marsikaj spremeniti.

Struktura zaposlenih v PC trenutno pretežno temelji na vzdrževalnih delih, in sicer elektro-strojnih in energetiki. Ker je objektov in naprav v poslovnem sistemu veliko, tudi tehnološko zahtevnih, so pa ti objekti in naprave v določenih pogledih že zastareli in dotrajani, bodo za varno in zanesljivo obratovanje v prihodnjem obdobju potrebni večji posegi in rekonstrukcije. Zato tudi ni presenetljivo dejstvo, da je naši glavni naročniki danes še vedno znotraj poslovnega sistema.

Po sklepih strateške konference zaenkrat PC ESTO še nima pogojev za lastninjenje, vendar se zavedamo, da se bo proces prestrukturiranja nadaljeval, in da bo še kako pomembno, da v tem času

poiščemo prave programe, si zagotovimo ustrezeni tržni delež in tako postavimo razmere za dobro delo v prihodnje.

V tem obdobju smo poleg rednega vzdrževanja uspešno izvedli kar nekaj projektov:

- projektiranje in elektrostrojna montaža nove betonarne RGP,
- klimatska centrala na stekleni direkciji **(na fotografiji zgoraj, skrajno desno)**,
- v sklopu LOT EA smo na HE Boštanj montirali srednjenapetostni sistem in povezavo na mrežni transformator HE,
- v sklopu LOT VN smo na HE Boštanj sodelovali tudi pri montaži GIS in izdelavi VN kabelskih glav, za kar sta dva naša sodelavca pridobila certifikat o usposobljenosti,
- pregled vgrajene Ex opreme, izdelava elaborata in ocene tveganja, pregled elektroinstalacij, meritve in izdelava PID-a za bencinske servise Petrola za pregled SIQ,
- inženiring projekti (GACKO, Soline - **na fotografiji zgoraj**, Krekova banka Maribor),
- projektiranje in elektrostrojna montaža novega naložbenega podjetja.

S temi deli smo si pridobili reference za nadaljnje delo. Tako letos še naprej uspešno nadaljujemo projekt Petrol za 30 servisov, ki jih v tem času zaključujemo. Poleg tega smo oddali ponudbo za

elektromontažna dela na HE Blanca in HE Krško, kjer prav tako pričakujemo sodelovanje pri delih.

Sodelovali smo tudi pri razvojnem projektu in montaži »Pilotne sončne elektrarne s priključitvijo na omrežje - HTZ Velenje I.P., d.o.o.«. Za ta projekt je naše podjetje prejelo **bronasto priznanje GZS SAŠA regije** za najboljše inovacije.

Letos smo dobili možnosti za širitev trga tudi z uvedbo kvotnega sistema. V okviru tega smo v aprilu začeli sodelovati z rudarskim programom pri izvajanju Ex pregledov v Leku. Področje zakonodaje je strokovno zahtevno in zahteva ustrezen kader in usposobljenost, ki ju na HTZ imamo. Pri tem pa je prednost tudi v nadaljnjem sodelovanju z rudarskim programom in izmenjavanje izkušenj in znanj, pridobljenih s servisiranjem rudarske Ex opreme.

Po enem letu skupnega dela ugotavljamo, da smo dober kolektiv, ki se je za uspeh pripravljen tudi marsikomu odreči. Verjamemo, da lahko **samo iskrenost in medsebojno spoštovanje obrodita dobre rezultate**. Vendar pa bomo za dobro delo v nadaljevanju morali še marsikaj spremeniti. Tako organizacijsko, kadrovske kot tudi rešiti problem prostorske razdrobljenosti.

Stanko Zagoršek, Marija Zabukovnik

ODPADNI PAPIR ZBIRAMO!

S 1. januarjem so v podjetju Karbon prevzeli gospodarjenje z odpadki v poslovnem sistemu Premogovnik Velenje. Pri izvajanju te dejavnosti se želijo čim bolj približati strategiji ravnanja z odpadki, ki v prvi vrsti predvideva ponovno uporabo odpadkov.

Odpadni papir je odpadki, za katerega že desetletja obstajajo tehnologije recikliranja. Kljub dejstvu da je njegova cena kot sekundarne surovine zelo nizka, želijo v Karbonu z njegovim zbiranjem zmanjšati količine odpadkov, ki jih odlagamo na deponijo komunalnih odpadkov ter povečati delež odpadkov, ki so snovno predelani.

Že pred časom smo v Premogovniku ugotovili, da v poslovnem sistemu porabimo na leto 3 milijone listov fotokopirnega papirja. Če bi zložili liste enega poleg drugega, bi lahko z njimi pokrili skoraj vso kopensko mejo Republike Slovenije. Če pa bi ta papir zložili enega na drugega, bi z njim lahko napolnili celoten zračilni jašek Šoštanj2 ali pa bi kup na površini presegal višino dimnika šoštanjske termoelektrarne.

»Ker se porabljen papir slej ali prej pojavi v obliki odpadnega papirja, smo se odločili, da pričnemo z izločevanjem odpadnega papirja iz komunalnih odpadkov, namenjenih odlaganju na deponiji. V ta namen smo v aprilu v pisarniške prostore v upravni stavbi namestili posebej označene zbirne posode za odpadni papir. Čistilke zbirne posode dnevno praznijo, v Karbonu pa poskrbimo, da je ves odpadni papir uničen, razrezan na

trakove in predan v predelavo,« je povedal direktor Karbona **Franci Lenart**.

Kaj pa so povedali uporabniki? Njihovi odgovori v telegrafskem stilu:

- Odpadni papir bi lahko zbirali že leta!
- To aktivnost vsekakor podpiramo!
- Škatle so premajhne!
- V naši pisarni imamo že dolgo škatlo za odpadni papir!

Količine zbranega odpadnega papirja so od pisarne do pisarne zelo različne. Ponekod vsak dan nastane veliko odpadnega papirja, v drugih zelo malo, le nekaj listov. Količine nihajo tudi periodično, več jih je ob urejanju arhiva, selitvah, obračunih.

Čistilke imajo za zbiranje odpadnega papirja posebne vozičke. Te vsak večer ob 21. uri delavci HTZ IP odpeljejo v prostore Karbona v Prelogah. Tam ga nato zrežejo v rezalnem stroju, stisnejo v stiskalnici, ki so jo, mimogrede, naredili v HTZ IP, in povežejo v bale ter nato oddajo v zabojnik za odvoz k zbiralcem odpadnega papirja.

Čistilke so z odzivom zaposlenih zelo zadovoljne in poudarjajo, da je sedaj v marsikateri pisarni koš za smeti skoraj prazen, vsekakor pa v koših ni veliko papirja. Umazanega papirja, seveda, ne

pobirajo iz košev za smeti, temveč zberejo le oddanega v predalnike.

Tudi **Petra Severja** iz Karbona je odziv zaposlenih, ki so takoj začeli sodelovati, prijetno presenetil: »Z odzivom smo res zadovoljni. Na dan zberemo okoli 240 kg papirja, kar pomeni okoli 5.000 kg na mesec. S temi rezultati smo zadovoljni tudi zato, ker smo akcijo šele začeli, ne vidim pa težav, da ne bi takoj prerasla v normalno odlaganje odpadnega papirja. Ob tem bi zaposlene posebej opozoril na pomen odstranjevanja sponk s papirja, kajti rezalnik papirja ima goste zobe in takšne žičnate »ovire« jih lahko poškodujejo. Vsakdo, ki odda odpadni papir, za to porabi nekaj trenutkov, delavec, ki vlaga papir v rezalnik, pa za odstranjevanje sponk porabi preveč časa.«

Na pot, po kateri bi lahko hodili že dolgo, smo torej končno stopili in vsi, ki še oklevate, dobrodošli, da se nam pridružite. Finančnih učinkov od zbiranja odpadnega papirja ni veliko. Tako pravijo v Karbonu in to gotovo veste vsi, ki odpadni papir zbirate doma in ga oddajate v šole, vrtce ali vozite k zbiralcu papirja. Pa vendar je dober občutek, da smo nekaj naredili za naše okolje, tudi veliko vreden.

Diana Janežič

Rezalnik, stiskalnica, povezane bale - skrb nekaterih posameznikov ali služb glede oddanih zaupnih dokumentov (plačilne kuverte, projekti, podatki, načrti, različna dokumentacija...), do katerih bi imele dostop nepooblaščen osebe, je odveč.

SLOVENEK JE SREČNI POVPREČNEŽ

»V Sloveniji živimo dobro, prijetno življenje, a vedno težje ga bo držati na tem nivoju. Preveč smo zadovoljni s tem, kar imamo, premalo smo ambiciozni, a lahko bi bili med prvimi desetimi najbolj razvitimi državami.«

Občinstvo je z zanimanjem prisluhnilo razmišljanjem in nasvetom dr. Petra Kraljiča.

Tako je med drugim o Slovencih in Sloveniji razmišljal na Šarmovi okrogli mizi v hotelu Paka 29. marca dr. Peter Kraljič. Je eden tistih Slovencev, ki jim je v tujini uspela zavidljiva poklicna kariera. Po diplomu iz metalurgije na ljubljanski univerzi se je po nekajletnem delu v Nemčiji pridružil mednarodni svetovalni firmi McKinsey in se v njej v hitro vzpenjal. Kmalu je postal delničar in partner ter nato direktor za Francijo.

Bil je tudi med pobudniki za ustanovitev programa MBA na Bledu, večkrat predava v Sloveniji in sem pripelje na počitnice svojo evropsko sestavljeno družino.

Dr. Kraljič velja za odličnega poznavalca evropske in svetovne ekonomije, z bogatimi izkušnjami pri postavljanju in udeležanju mnogih projektov revitalizacije mest in regij, ki so zašla v gospodarsko krizo, pa je dobrodošel svetovalec.

Voditeljica Vida Petrovič ga je spretno napeljevala, da je komentiral težave in podvige slovenske vlade. »Vlada bi morala biti bolj vitka, sedemnajst ministrstev je odločno preveč. Da, reforme so potrebne, to je minimum, kar Slovenija potrebuje, da ne bo več tonila. Vstop v

EU je bil za Slovenijo velika priložnost, a tudi veliko tveganje, če nismo pripravljeni na globalizacijo,« je dejal dr. Kraljič, prepričan, da v letih samostojnosti nismo izkoristili vseh možnosti in sposobnosti slovenskega naroda.

Svet postaja vse manjši, tradicionalne industrije izumirajo, tehnologija prodira v vse panoge, te se selijo za surovinami, cenejšo delovno silo. Temu se je treba prilagajati.

»V Sloveniji je (pre)malo tujih investicij. Imamo nekaj zelo dobrih svojih tovarn, ki dvigajo ugled države, namesto da bi bilo nasprotno. Slovenija ne velja za zelo konkurenčno državo, nekaj njenih podjetij pa. Gorenje je med njimi,« je poudaril Kraljič.

Gorenje je nasploh večkrat dal za primer odličnega podjetja, ki je našlo svoj prostor v svetu in se stalno razvija, napreduje.

»Za stalni napredek so pomembni strategija, dolgoročni koncept razvoja, nato pa zaupanje, sodelovanje, dobri voditelji, vrednote.

Zaupanje je pomemben faktor med podjetji, politiki, ljudmi. Slovencev je premalo, da bi si nasprotovali in bili

zavistni. Velike uspehe bi lahko dosegali, če bi sodelovali,« so bile trditve, ki so bile iztočnice tudi za vprašanja in mnenja udeležencev okrogle mize.

Večino je zanimalo, kaj konkretno lahko naredi Šaleška dolina za svoj razvoj, dr. Milana Medveda, namestnika generalnega direktorja HSE, na primer, ali naj Slovenija dovoli vstop tujcev v energijo.

Ker dr. Kraljič, kot je dejal, premalo pozna razmere v dolini in tudi energije ne dovolj, bolj določenih nasvetov ni dajal, poudaril pa je, da smo Slovenci prehitro podlegli ponudbam tujih podjetij po nakupih naših (Lek, Ljubljanska banka). »Če bi združili svoje sorodne panoge, bi lahko mi kupovali tuja podjetja!« je bil odločen.

Timi ljudi, ki se združijo okoli istega cilja, izdelajo dobro strategijo, si zaupajo in trdo delajo, uspejo, je prepričanje dr. Kraljiča, ki je v nekaterih slovenskih regijah že poskušal pomagati k oživitvi gospodarstva, a kmalu obupal, kajti: »Okoli vsake cerkve je svoja občina, ki ima vsaka svoj interes in računico!«

Diana Janežič

ŠALEŠKI AKADEMSKI PEVSKI ZBOR ZNOVA ZMAGAL

Šaleški akademski pevski zbor iz Velenja, ki ga vodi Danica Pirečnik, se je od 9. do 12. aprila udeležil znanega zborovskega tekmovanja v italijanski Rivi del Garda in osvojil prvo mesto in zlato diplomo v zahtevni kategoriji mešanih pevskih zborov z obveznim programom.

Sredi aprila je na skrajnem severu Gardskega jezera v Italiji potekalo 9. mednarodno zborovsko tekmovanje, ki se ga udeležujejo otroški, mladinski in odrasli pevski zbori iz vsega sveta. Letos se ga je udeležil tudi Šaleški akademski pevski zbor. Odločili so se tekmovati v zahtevni kategoriji mešanih zborov z obveznim programom. Na tekmovanju je v 10 kategorijah sodelovalo 49 zborov iz 24 držav. Sodelujoči zbori so lahko sodelovali v kategoriji sakralnega programa, treh otroških in šestih odraslih kategorijah (moški, ženski in mešani zbori). Pevci Šaleškega APZ so se na tekmovanje dobro pripravili, zadnje note pa so izbrusili kar v prijetnem hotelu, kjer so pred tekmovanjem bivali.

Kraj Riva ob Gardi je pravi turistični biser in raj za pohodnike, plezalce, kolesarje, jadralce in surfarje na vodi. Bil

pa je tudi za pevce iz Šaleške doline, saj so zmagali v svoji kategoriji in priznано strokovno žirijo prepričali predvsem z glasbo. Osvojili so 1. mesto in zlato diplomo s programom, v katerega so uvrstili poleg obvezne skladbe slovenske zborovske pesmi vseh stilnih obdobj. Praktično so dokazali, da se slovenska ljudska in umetna pesem lahko kosata z najvidnejšimi avtorji in umetniki svetovne zborovske literature.

Zanimivo je tudi to, da so v dosedanji zgodovini tega tekmovanja postali najuspešnejši slovenski zbor, ki se ga je udeležil. Kot zmagovalci svoje kategorije so se udeležili tudi zaključnega nastopa za nagrado Grand Prix, ki se ga je udeležilo osem zmagovalcev svojih kategorij. Nastopili so zadnji in s programom razvneli občinstvo. Najvišjo nagrado in nagrado publike pa je zaslužen prejel

zelo številen in izjemen mešani mladinski zbor iz Singapura, ki je navdušil s tehnično dovršenim in izjemno zahtevnim programom.

Po trdem pevske delu skozi vso sezono so si pevci ob poti domov ogledali turističen kraj Sirmione, večina pa se je vendarle odločila za sprostitev v Gardalandu. Brez dobre organizacije, pokroviteljstva Premogovnika Velenje in drugih podpornikov ter vloženega truda predsednice Božene Steiner, Borisa Bubika in glasbene izjemnosti dirigentke Danice Pirečnik, ta njihova nova glasbena epizoda prav gotovo ne bi bila tako uspešna. Zbor je zmagal na njihovem do sedaj glasbeno najzahtevnejšem tekmovanju v močni konkurenci. Tudi zato, ker (kot pravi v pesmi že naš Gallus) glasba ostaja njihova ljubezen.

Matjaž Šalej

ZAPOSLENI SO NAJBOLJŠI, KAR JIH VODSTVO IMA!

»Pravimo, da so zaposleni glasniki vsakega podjetja in kljub temu ugotavljamo, da so med vsemi javnostmi, s katerimi podjetje komunicira, pogosto najbolj zapostavljeni. Toda predanost, zaupanje in prostovoljno sodelovanje zaposlenih so pomemben del nematerialnega kapitala vsakega podjetja.

Gre za sredstva, ki imajo lastnosti naložb: plačilo danes, donos jutri. To so tudi sredstva, ki ne izgubljajo vrednosti tako kot materialna sredstva podjetja. Morda zaradi nedodelanih orodij merjenja težko rečemo, da prinašajo dobiček, vsekakor pa so zaradi njih stroški nižji.«

S temi mislimi se je 11. aprila v prostorih Elektra Maribor začela okrogla miza o internem komuniciranju, ki ga je organizirala Sekcija internih komunikatorjev pri PR društvu Slovenije.

Mizo je vodila **Jana Bogdanovski** iz agencije Imelda Ogilvy, v svoje omizje pa je povabila Darinko Pavlič Kamien, vodjo službe za odnose z javnostmi v Telekomu Slovenije, Branka Medika, sekretarja Območne organizacije Sindikata kovinske in elektroindustrije za Podravje, Boženo Steiner, vodjo Razvoja kadrov v Premogovniku Velenje in Viktorja Vilda, poslovnega sekretarja v Območni enoti Zavarovalnice Triglav Murska Sobota.

Da je za dobro delo v vsaki organizaciji pomembna dobra klima, vreme ali notranje vzdušje, so soglašali vsi. Kako pa jo ustvariti?

Telekom ima s tem veliko izkušenj, saj so zelo slabo klimo izpred nekaj let danes zelo izboljšali. **Darinka Pavlič Kamien** je povedala, da je to rezultat nove poslovne kulture, ta pa mora priti od vodstva. Kadrovsko področje je postavilo cilje, metodologijo, principe dela, vsi v podjetju pa so se dela lotili odgovorno, uvedli letne ocenjevalne razgovore sodelavcev z vodji, jih nadgradili z letnimi razvojnimi razgovori.

Okrogle mize so se udeležili interni komunikatorji in predstavniki služb za odnose z javnostmi. (foto MEDIASpeed)

»To sta bila temeljna projekta, ki sta kazalce v raziskavi SiOK s podpovprečnih dvignila daleč nad povprečje. Ob tem je teklo in še teče več projektov, ki sestavljajo sistem komuniciranja z zaposlenimi,« je dejala Kamienova.

Predstavila je projekt treh stebrov. Z rdečo barvo in sloganom Gradimo zaupanje so označene vse informacije, ki so pomembne za poslovanje Telekoma, modra barva in slogan Znanje za uspeh promovirata pomen pridobivanja znanja, rumena in slogan Uspešni skupaj pa rekreacijo, skrb za zdravje, druženje s sodelavci.

Zanimiva je bila tudi predstavitev projekta Dajmo se motiti, ki so ga postavili v območni enoti Zavarovalnice Triglav v Murski Soboti. Gre za pravilo,

da lahko sodelavec kadarkoli pride do svojega vodje, predstavi svoj problem, idejo, vpraša za nasvet. »Gre za odprtost komuniciranja, ki deluje po sistemu vedenje, zavedanje in programi, ki podpirajo izvedbo,« je dejal **Viktor Vild** in predstavil potni list enote, ki je pravzaprav zbir etičnih načel, vodil na poti skozi delo in odnose s sodelavci.

Še en dober primer zavedanja internega komuniciranja je predstavila **Božena Steiner** iz Premogovnika Velenje. »Pri nas se zavedamo ključnega pomena internega komuniciranja, kar nenazadnje dokazuje že 53-letna zgodovina internega časopisa Rudar.«

Predstavila je naše sodelovanje v slovenski raziskavi SiOK, katere rezultati vsako leto dajo dobre iztočnice za delovanje

na posameznih področjih, ki pokažejo slabše rezultate. Tako nas je, na primer, nizek odstotek pridobivanja informacij od vodij navedel, da smo okrepili in razširili letne pogovore, se lotili načrtnega izobraževanja vodij, uvedli nova orodja komuniciranja.

»Za vsemi projekti pa morajo stati vodje, z direktorjem na čelu,« je poudarila Steinerjeva in s tem so soglašali vsi sodelniki okrogle mize in tudi poslušalci. Tudi predstavnik sindikata, ki je dejal, da bi pravočasna, prava in razumljiva informacija vodstva za zaposlene rešila marsikatero podjetje pred velikimi težavami. »Zakaj v pogodbi o delu med dolžnostmi delodajalca ne piše, da mora zagotavljati informiranost delavcev?« je bil provokativen **Branko Medik**.

Dodal je, da se na srečo v mnoga podjetja, četudi, žal, le v velika, znova vračajo interna glasila, ki so bila v nekem obdobju označena kot nepotrební strošek. »Pomembno je tudi osebno komuniciranje in zbori delavcev nikakor niso preživeto orodje iz socializma, kot trdijo nekateri. V Nemčiji, Veliki Britaniji je to uveljavljen način predstavljanja poslovanja, trendov, vizije vodstva zaposlenim,« je poudaril Medik.

Ne-komuniciranje je lahko za vodstvo past, kajti nezadovoljni, neinformirani zaposleni komunicirajo v vsakem primeru. Med seboj, s pošiljanjem anonimk zunanjim medijem, z elektronsko pošto, ki lahko pride v nepoklicane roke.

»Pri nas na anonimke načeloma ne odgovarjamo, reagiramo odvisno od primera, v vsakem primeru pa se je treba odzvati na problem, ki ga anonimka sporoča med vrsticami. Pri komuniciranju je zelo pomembno poslušanje,« je dejala Kamienova.

Interesi strani, ki v podjetju komunicirajo med seboj, so, seveda, zelo različni. To je posebej vidno pri odnosu med sindikatom in upravo, ki je vedno na meji. Prav zato je komunikacija še bolj pomembna.

Božena Steiner je dejala, da sta prav s tem namenom v Premogovniku Velenje predsednika sveta delavcev in sindikata člana razširjenega kolegija direktorja, med vsemi tremi partnerji pa so bila podpisana tudi pravila komuniciranja in sodelovanja.

»Vedno pa je rešitev proaktivno komuniciranje, pomembno je biti pri viru infor-

Sodelujoči v okrogli mizi - od leve: Viktor Vild, Branko Medik, Jana Bogdanovski, Darinka Pavlič Kamien in Božena Steiner

macije in svetovati nosilcem komuniciranja,« je poudarila.

Udeleženci okrogle mize se niso slepili, da je ustvarjanje razmer za takšno komuniciranje in za uporabo vseh predstavljenih primerov preprosto. Podjetja, razmere na trgu in v družbi se nenehno spreminjajo in tem spremembam je težko slediti. »Ljudje pa vendarle prihajajo v ospredje, ker tam hočejo biti. Ena od oblik podjetij, kjer je posameznik središče, kjer je vodenje drugačno, so učeča podjetja,« je novo temo za pogovor odprla Jana Bogdanovski.

Božena Steiner je predstavila, kako smo se na pot učečega podjetja podali v Premogovniku Velenje in poudarila, da so za učeče se podjetje značilni pozitivno organizacijsko okolje, pozitivna motivacijska naravnost, odprt komunikacijski prostor, učenje, znanje pa sta v takšem podjetju prepoznavni vrednoti.

Še na eno pomembno stvar je ob koncu opozorila Kamienova, namreč da bi morali pri strukturiranju javnosti, s katerimi komunicira podjetje, upoštevati tudi strukturo zaposlenih. »Tudi zaposleni niso vsi enaki in ena ciljna javnost. Imajo različne interese, položaj, opravljajo različne dejavnosti. Ustvariti je treba ključna jedra vrednot in za vsako ciljno javnost uporabiti različna orodja komuniciranja.«

Če sklenemo! Specifični cilji komuniciranja z zaposlenimi morajo biti tesno vpeti v cilje celotne organizacije. Jasna opredelitev vsebine in odnosov ter vrednot pri komuniciranju z zaposlenimi poma-

gajo pri izogibanju konfliktov in olajšajo koordinacijo.

Zaposleni seveda ne komunicirajo samo znotraj organizacije, ampak so prav tako njegovi pomembni glasniki v zunanjem okolju. Izsledki raziskave, ki jo je v začetku osemdesetih opravilo Mednarodno združenje poslovnih komunikatorjev (IABC), so tako pokazali, da v določenih okoljih ustvarijo zaposleni kar dve tretjini percepcije o organizaciji. Zaradi naštetih razlogov je nujno, da se komuniciranje z zaposlenimi obravnava v smislu celovite politike komuniciranja organizacije.

Diana Janežič

Spodbujajte povratne informacije

Ena izmed stvari, ki jih vodje velikokrat spregledajo, je povratna informacija. Zaposleni včasih niti ne vedo, da pri delu delajo napake in ker jih nihče na to ne opozori, jih ponavljajo. Zaradi slabe komunikacije med menedžerji in zaposlenimi prihaja do izgubljanja časa. Pri delu moramo spodbujati dajanje povratnih informacij in vzpostaviti klimo, ki bo spodbujala zaposlene, da bodo prispevali nove ideje, reševali probleme in postavljali vprašanja.

Dale Carnegie

VSAK DAN V VSAKEM POGLEDU NAPREDUJEM

ALAN FORD: «Klasika, redna literatura ob kateri smo živeli v času gimnazije in tudi študija. Na Alana Forda imam lepe spomine, prav tako na Asterixa. Današnje predelave v filme in risanke temu humorju iz stripov ne sežejo do kolen.»

BRAT: »Moj brat Dare je umetnik, slikar. Po letih sva veliko, preveč narazen, po karakterju sva si zelo različna. Kot ne bi imela istih staršev.

Pravzaprav nisva imela pravega, skupnega otroštva kot brata. Kot starejši brat mi je bil vzor, a tega ni pustil, na drugi strani pa so mene starši razvajali, brat pa se je čutil zapostavljenega. Šele kasneje sva se zblížala.»

CELJE: »To je moje rojstno mesto, v katerem še danes živim. Ne vem, kaj me nanj tako veže, saj je podobno dolgočasno kot druga industrijska mesta. Nisem se mogel odločiti za selitev v Velenje, čeprav sem imel priložnost. V Celju je moja mladost.»

ČUSTVA: »Kakšen terapevt mi je že rekel, da so zame čustva za to, da se pohodijo, potlačijo, ker sicer vznemirjajo. Preveč se kontroliram in izogibam kazanju čustev. Tako negativnih kot pozitivnih, kar ni dobro. A ves čas delam na tem, da bi se spremenil. Berem članke, se učim in mislim, da napredujem.»

DOKTORAT: »Od njega sem si opomogel, a trajalo je dobro leto. To je bila zame takšna izkušnja, da se čudim, kaj sem naredil. Zakaj?

Pri meni mora biti vse popolno, vsega se lotim zelo resno in ne odneham, dokler ne končam.

Naloga, ki sem si jo zadal, je bila zelo težka in sestavljena iz več področij. Razumeti je bilo treba model, ki sem obdeloval, poleg tega sem moral teoretični model prestaviti v prakso.

Imel sem srečo z zelo dobro ekipo, ki je imela enake interese kot jaz, imel sem veliko znanja, izbral sem si tudi zelo dobrega mentorja, ki me je vodil skozi številne poskuse.

Delo, ki sem ga obdelal v doktoratu, se pri nas nadaljuje, in to me veseli. Manj

sem zadovoljen s promocijo tematike doktorata, za kar sem sam kriv.»

ENERGIJA: »Energijo imam, zanjo skrbim z rekreacijo. Včasih sem izgubljal veliko energije pri nepomembnih stvareh, nedosegljivih ciljih. Sedaj mi dajejo energijo majhne stvari.»

FILM: »Rad gledam filme, in to romantične. Govorijo o čustvih, odnosih, komunikaciji, kar je moje šibko področje, zato so takšni filmi zame inspiracija in mi dajejo veliko snovi za razmišljanje.»

GEOLOGIJA, GEOMEHANIKA:

»Vpisal sem fiziko, a mi ni šla matematika, ker je bila preveč abstraktna. Odločil sem se za geologijo, tako kot moj bratranec in sedanji sodelavec Igor Veber, s katerim sva bila tudi cimra. Geomehanika pa me je zanimala zato, ker geologi vse počnejo preveč opisno, jaz pa rad tudi kaj izračunam. Toliko matematika pa sem!

Bil sem prvi, ki sem diplomiral pri prof. Sovincu, ki je veljal za nedostopnega, a

Dr. Simon Zavšek: »V odnosih z ljudmi sem imel težave, dokler sem mislil, da morajo drugi dajati, jaz pa sem le jemal.«

prav to je bil zame izziv. Ni mi žal za to izbiro, čeprav je bilo področje rudarstva zame nekaj povsem novega, ko sem prišel v službo. Imel sem odličnega »mentorja« dr. Franceta Kočarja, ki mi je bil tudi drugi oče. Srečo sem imel tudi s tedanjo hidrogeološko službo, ki je bila v vzponu in je zahtevala vso mojo energijo.»

HARMONIKA: »Ob harmoniki sem preživel mladost. Žal sem imel premalo samozvesti, da bi več nastopal in sam igral, zato sem igral harmoniko do tretjega letnika študija v orkestru. Sedaj je dolgo že nisem igral, če bi jo, bi jo igral zase. Hecno pri tem je, da imam zelo slab spomin. Igram po notah, lahko pa vižo tudi ponovim, po tem ko jo slišim, a ko slišim naslednjo, mi gre prejšnja hitro spet iz glave.»

IMETJE: »Nisem materialist, prej sem to premalo. Ko sem gledal in še gledal pehanje nekaterih za materialnimi dobrinami, mi je to bilo in mi je še čudno. Če pogledam tiste, ki res nekaj imajo, ugotavljam, da so siromašni na drug način.«

JAMA: »V Premogovniku Velenje sem se zaposlil na namig enega od profesorjev, češ da v Velenju iščejo hidrogeologa. To sicer ni bilo moje področje in me ni zanimalo, a sem vseeno šel na razgovor za službo. V HGS, takrat je bila še na Starem jašku, sem naletel na dr. Kočarja, ki me je bil res vesel. Počasi me je iz hidrogeologije usmerjal v geomehanika za potrebe premogovnika, preučevala sva pogrezke, plazove, vplive odkopavanja na površino...

Jama me še sedaj impresionira. Sprva me je jezilo, da tako malo vem o zruških, deformacijah podporja, vseh drugih dogajanjih.

Študiral sem literaturo, se korak za korakom učil in skušal dati rudarjem odgovor, zakaj se to dogaja. Precej problemov smo uspešno rešili, a še vedno je precej neodgovorjenih problemov, zato imam več projektov v ognju. Ponujam jih v obdelavo, uporabo, pišem poročila,

razlagam, a, žal, ni prevelikega odziva vodstva. Vendar to mene ne odvrača od nadaljnega dela pri stvareh, ki me zanimajo in za katere vem, da bi lahko prinesle pozitivne rešitve.«

KAKTUS: »Kaktusov je pri naši hiši in okoli nje veliko. Oče se je z njimi ukvarjal celo življenje ob službi, po upokojitvi jih je vzgajal tudi za prodajo. Jaz sem se zanje navdušil kot otrok, a me je oče od tega odvrnil, zdaj pa me ne zanimajo več.«

LJUDJE: »Včasih se jih izogibam, včasih bi komuniciral z njimi. Nekatere občudujem, tudi v malenkostih. V odnosih z ljudmi sem imel težave, dokler sem mislil, da morajo drugi dajati, jaz pa sem le jemal. Zdaj vem, da je prav, da tudi jaz dajem in tako veliko dobim.«

METEOROLOGJA: »To je bila ena od mojih študijskih izbir, zato sem se tudi vpisal na fiziko. Zanima me še danes in napovedati znam vreme za uro natančno, kar mi pride prav pri mojih športih – deskanju, smučanju, hoji v hribe.«

NIKOLI: »Nekaj je božjih zapovedi, ki so koristne. Ko me je nekoč sin kot osnovnošolec vprašal, če bi kdaj kaj vzel v trgovini, sem ugotovil, da kradel ne bi nikoli. Ubijal morda v izrednih razmerah, vojni. Moja vrednota je tudi, da ne smetim.«

OTROŠTVO: »Bil sem živo srebro, nagajiv, ne pa »žleht«. Zahteval sem veliko ukvarjanja s sabo, a tega nisem bil deležen. Vzgajala me je ulica, tam pa nič pametnega ne moreš dobiti. Naša osnovna šola je imela slab sloves. Bil sem član tolpe, fakin, pretepali smo se, ustrahovali smo druge učence.

A jaz sem pri raznih neumnostih sodeloval le do neke meje, ki sem jo sam postavil.

To se je končalo v prvem letniku gimnazije, ko sem ugotovil, da mi s takšnim obnašanjem ni treba več zbujati pozornosti.

Ko so mi pred leti kdaj potožili v šoli, da je moj sin živ, sem pri sebi pomislil: 'Niti do kolen mi ne seže!'.

PRAZNIK DELA: »Delo mi veliko pomeni. Veliko popoldnevov sem preživel v službi, si nosil delo domov, če česa nisem naredil, sem imel slabo vest. Praznik dela čutim kot praznik, posebej zato, ker imam takrat rojstni dan in ker je takrat ponavadi precej prostih dni. Tudi na golaž sem hodil na prvomajska srečanja.

Praznik dela je bil bolj povezan s prejšnjim režimom, a mislim, da vedno bolj znova prihaja v veljavo. Tudi sicer ni nič narobe s takšnimi prireditvami, ki združujejo delavce. Težnje v družbi so nesocialne in mnogi mladi kapitalisti so postali celo predrzni.«

REKREACIJA: »Redna predvsem. Tenis, smučanje, deskanje, hoja v hribe, fitnes... Za nabiranje kondicije je odlična Celjska koča oziroma Celjska gora, kot ji pravimo Celjani. Vzpon nanjo je dovolj zahteven, da ti redna hoja nanjo da dovolj kondicije za druge hribe.

Težave imam s koleni, zato moram paziti pri mojih športih. Genetsko imam podedovane težave s sklepi, hrbtenico, in ortopedi so me podučili, kako naj se pravilno rekreiram.«

SIN: »Je študent gradbeništva v Ljubljani. Pustim mu, da sam izbira svojo pot, kajti moje vodilo je, pomagati, svetovati da, življenje pa je njegovo. Sam si mora najti prostor pod soncem.«

ŠALA: »Rad jih poslušam, zapomnim si jih bolj malo, sploh če jih kdo v družbi kar stresa. Moja vloga v zabavni družbi pa je prej igranje harmonike.«

TUJINA: »Grem po svetu, iz privatnih ali službenih razlogov, a ne pretirano rad. Z letalom sploh ne, ker nimam kontrole nad vožnjo. Slabo prenašam letenje, nasploh nisem adrenalinski tip in

»Praznik dela vedno bolj prihaja v veljavo, kajti težnje v družbi so nesocialne in mnogi mladi kapitalisti so postali celo predrzni.«

me tudi takšni športi nič ne privlačijo. Zato potujem z avtomobilom.«

USPEH: »Doktorat je bil zame zagotovo uspeh. Uspeh pa je lahko še marsikaj; dobro poročilo o raziskavi, projektu, takšno, da si sam zadovoljen z njim. Uspeh je spraviti na papir dobro idejo, četudi je potem nihče ne upošteva. Uspeh je prijava raziskovalnega projekta in pridobitev mednarodnih sredstev za njegovo realizacijo. Cilje, ki sem si jih zastavil lani v letnem razgovoru z mojim vodjem, sem vse realiziral.«

VOLJA: »Motivov imam veliko, včasih ne vem, kakšen vrstni red bi postavil pri vseh nalogah, ki me še čakajo. Hoteti – včasih je tega preveč naenkrat in me kdaj tudi ovira.

Moja težava je, da sem preveč temeljit in si moram postaviti prioritete. Drugo težavo pa mi velikokrat predstavlja klima v podjetju. Takrat se zaprem v pisarno in se prepričam, da delam nekaj zase, drugi pa bodo tudi imeli veliko od tega in bodo že spoznali, da je stvar koristna.«

ZDRAVJE: »Naj potrkam, da mi služi kljub podedovanim ortopedskim težavam. Pri delu preveč sedim, doktorat mi je pobral veliko dobrega počutja.

Poskušal sem se kljub obilici dela gibati, hoditi v fitnes, vendar je delo zahtevalo svoj ritem in za rekreacijo ni bilo dovolj časa.

Svoje težave sem reševal tudi pri alternativni medicini, kajti z ortopedi in fizioterapevtskimi zdravniki nisem bil zadovoljen. Gledali so mene in slike, me pošiljali na terapije, pravega vzroka pa niso odpravili. Alternativni zdravnik se je mnogo bolj potrudil zame in mi res pomagal.

Imel sem takšne težave, da sem se moral odpovedati fitnesu, zdaj pa že lahko spet vadim.

Zdravstvo in zdravje me na splošno zanimata. Na primer, ob pojavu ptičje gripe sem si prebral nekaj strokovnih člankov, da bi izvedel, kaj je na stvari. Zdaj vem, kaj je nevarno in kako ravnati. Ne paničarim na osnovi člankov v dnevnem časopisu.«

ŽELJA – dolgo nobenega odgovora: »Nimam nobene ali vsaj zdajle se ničesar ne spomnim, kar bi si posebej želel.«

Diana Janežič

KOŽA – OVOJ NAŠEGA TELESA

Koža sodi med največje človeške organe. Pri odraslem človeku meri približno 1,75 kvadratnega metra in predstavlja okoli sedem odstotkov celotne teže telesa. Notranje organe varuje pred poškodbami, s svojo kislo reakcijo pa je dobra obramba pred mikroorganizmi.

Varuje nas tudi pred poškodbami in vplivi žarkov. Med njeno najpomembnejšo dejavnost spada regulacija temperature. Skozi kožo se izločajo velike količine vode. Z izločanjem znoja in loja ter luščenjem je koža, poleg ledvic, črevesja in pljuč, naš največji organ za izločanje. Z njo tudi tipamo in čutimo.

Sestavljena je iz treh plasti. Povrhnjica je v vrhnjem delu iz mrtvih, poroženelih celic, pod njimi pa so žive celice, ki se neprestano delijo, roženijo in odmirajo. Koža se tako stalno obnavlja in je na površini vedno mlada. V živih celicah povrhnjice so tudi zrnca barvila, ki daje koži barvo. Ultravioletni žarki povzročijo, da se pigmentna zrnca pomnožijo, in postane koža temnejša. Temna barva varuje telo pred škodljivimi učinki sončnih žarkov.

Usnjica je debelejša plast kože iz gosto prepletenih trdnih in prožnih vlaken ter krvnih žil, ki dajejo koži rožnato barvo. V njej se razpredajo živci in delajo kožo občutljivo za razne zunanje vplive. Telesne sokove in odpadle snovi izločamo prek znojnic in lojnic. Znojnice neprestano izločajo na površino znoj v obliki hlapov, pri višji temperaturi pa v obliki kapljic. Z izhlapevanjem telo izgublja veliko toplote. Znojenje tako sodeluje pri uravnavanju telesne temperature.

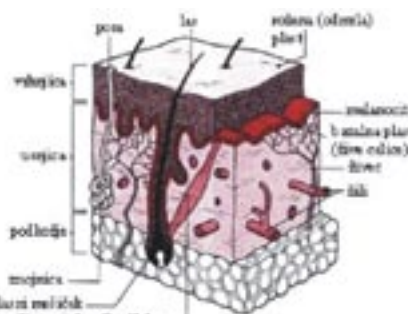
Znojnice so po vsem telesu: največ pod pazduho, na čelu, dlaneh in podplatih. Lojnice na površino kože izločajo maščobno snov, zato je koža vedno gladka in voljna. Dlake in lasje so iz poroženelih celic. Barvo jim dajejo pigmentna zrnca. Tudi nohti so rožene tvorbe in varujejo prste. Usnjica ima brazde in gube, katerim se povrhnjica tesno prilega.

Na dlaneh in blazinicah prstov je oblika gub značilna in pri vsakem človeku drugačna. Zato je po prstnem odtisu mogoče razpoznati posamezne ljudi. Med usnjico

in mišicami je podkožje, s katerim je koža pripeta na mišice. V njem se nabirajo kapljice maščobe, ki varujejo telo pred preveliko izgubo toplote.

V mrazu se krvne žile v koži zožijo. Iz notranjosti telesa prihaja manj tople krvi in izžarevanje toplote je manjše. V vročem okolju mora telo hitro oddajati toploto, da se ne bi pregreli. Krvne žile v koži se tedaj razširijo. Poveča se tudi izločanje znoja, ki izhlapeva in pri tem jemlje telesu toploto. Telo se mora stalno prilagajati spremembam temperature okolja.

Koža je treba čistiti in negovati

Da bi bila cela, voljna in prožna ter nas varovala pred mikrobi, zahteva koža tudi ustrezno nego. Skrbeti moramo, da se nam morebitne praske in rane čim prej zacelijo. V mrzlem in vetrovnem vremenu jo zaščitimo z ustreznim mazilom.

Na površino kože z znojem izločamo različne snovi, ki se pomešajo z izločkom lojnic, nanje pa se sprimeta še prah in druga umazanija. Pore znojnic in lojnic se lahko zamašijo. Izločevalna funkcija kože je tako motena. Razkrajajoče maščobne snovi povzročajo neprijeten vonj telesa. Kožo zato redno umivamo z mlačno vodo in milom. Lase in lasišče moramo vsak dan skratčiti. Redno si moramo čistiti nohte in odstraniti vse, kar se je nabralo za njimi.

Najboljša sredstva za utrjevanje kože so zrak, mrzla voda in sonce. Kožo navadimo, da se krvne žile v njej po potrebi dovolj hitro razširijo ali stisnejo. Preveč ohlajena kri v krvnih žilah kože ohladi notranje organe. Zaradi »shladitve« se

razvije vnetje v žrelu, sapniku, v nosni votlini, pljučih ali drugih organih. Kožo zato vsak dan umivamo z mrzlo vodo. Veliko se bomo gibali na zraku čimbolj lahko oblečeni, plavalni in se previdno sončili. Utrjevali se bomo postopno. Izbiro oblačil bomo prilagodili vremenskim razmeram! Vsako pretiravanje tudi koži škoduje, zato se ne bomo kopali v premrzli vodi in ne pretirano sončili. Zdravje telesa se odraža tudi na zdravju kože in obratno. Pri številnih otroških nalezljivih boleznih (škrlatinka, ošpice, rdečke) se na koži pokažejo rdečka-

je koža tanjša in nežna. Garje so izredno nalezljive, zato jih pogosto dobijo vsi člani družine. Odpravimo jih s posebnim žveplenim mazilom. Razkužiti moramo tudi obleko in posteljnino.

Glivična okužba kože se kaže kot srbeča rdečica ali pa le izrazit srbež med prsti nog. Obolela koža se lahko nekoliko lušči. Bolezen ni nevarna, je pa neprijetna in moteča. Praviloma nikoli ne izgine sama. Najpogostejše se z glivicami okužimo neposredno prek obolelih ljudi ali živali.

Lahko jih dobimo tudi posredno - ob

spravimo v zdravniško oskrbo. Manjše opekline zdravimo s hladilnimi mazili, ki hkrati celijo kožo.

Hud mraz lahko povzroči ozeblino. Ozeblina prve stopnje je ozebla rdečina, pri drugi stopnji se pojavijo ozebli mehurji, pri tretji stopnji pa koža in tkivo pod njo odmre. Najpogostejše ozebejo štrleči deli telesa: prsti na rokah in nogah, uhlji, nos in brada. Ozeblino lahko nastanejo, če na kožo dalj časa vpliva ne preveč nizka temperatura, to je okoli 0°C. Pospeši jih vlažna in tesna obutev, ki ovira krvni obtok.

ste lise. Ob uživanju določenih jedi ali zdravil se na koži lahko pojavi alergičen srbeč izpuščaj.

Bakterije gnojenja ob vdoru v kožo povzročijo mehurje, napolnjene z gnojno tekočino. Ko se prederejo, se njihova vsebina strdi v kraste. Hujše gnojenje v koži je tur ali tvor. Najpogostejše nastane zaradi nečistoče kože na mestih, kjer se koža močneje drgne ob obleko.

Vnetje lasnih čebulic ali lojnic se kaže v obliki mozoljev. Pojavljajo se na obrazu, plečih in hrbtu, najpogostejše v obdobju pubertete. Mozolje pustimo pri miru in jih ne stiskamo ali praskamo! Pomagajo mazila, sončenje in obsevanje z ultravioletnimi žarki.

Nekatere bolezni kože povzročajo kožni zajedavci. Najbolj razširjene in znane so garje, ki jih povzroča pršica človeški srbec. Samica vrta v povrhnjici rove in v njih odlaga jajčeca. Iz njih se razvijejo ličinke. Preobrazijo se v odraslega srbca in zlezajo iz rorov. To povzroča srbenje. Človek se praska in napravijo se kraste. Garje se pojavijo najprej na mestih, kjer

kopanju v bazenu ali obisku savne. Prenašajo se z enega dela telesa na drugega. Večina kožnih glivic se najhitreje razrašča na toplih, vlažnih in pokritih delih telesa. Rast pospešujejo še slabo zračna obutev, tesna in slabo zračna oblačila, vlažne pleničke, tople in vlažne kožne gube. Pospešeno rast pogosto opazimo tudi v obdobjih zdravljenja z antibiotiki, pa tudi pri težjih boleznih, ki zmanjšajo odpornost organizma.

Najhujše poškodbe kože so opekline in ozeblino. V prvi stopnji opekline koža le pordeči, v drugi pa se napravijo mehurji. V tretji in četrti stopnji se zaradi visoke temperature koža sežge ali zgleni.

Od ustrezne in takojšnje prve pomoči je pogosto odvisno življenje poškodovanca. Poskrbeti moramo za čim hitrejši prevoz v bolnišnico oziroma poklicati zdravnika. Poškodovanca slečemo in zavijemo v čisto rjuho, da preprečimo okuženje opečene kože.

Na opekline ne dajemo ničesar! Dragocena je vsaka minuta, posebno pri majhnih otrocih, zato opečenca čim prej

Na koži imamo pogosto tudi pigmentna znamenja. Lahko so prirojena in postanejo vidna v zrelem življenjskem obdobju. Nenadne spremembe v smislu rosenja površine, hitre rasti ali vnetja površine lahko govore za začetek raka-vega obolenja. Pogosto sončenje ali draženje kože lahko prav tako povzroči kožnega raka.

S starostjo postaja koža tanjša, hrpava in slabše elastična. Pojavlja se več pigmentnih znamenj, pogosto je tudi izsušena. Poskrbeli bomo za ustrezno nego, hidracijo in zaščito z ustreznimi mazili.

Vsakemu izdelku da posebno vrednost prav embalaža. Poskrbimo torej tudi za svojo kožo, ki ovija naše telo.

Pazimo, da bo cela, dovolj vlažna in elastična, brez ran in razpok. Redno jo bomo umivali, ji privoščili zračne kopeli in ob redni telesni aktivnosti zagotovili ustrezno prekrvitev. V zdravi koži se bomo počutili boljše in življenje bo lepše.

prim. Janez Poles, dr. med. - internist

VELIKO MOŽNOSTI ZA REKREACIJO

4. aprila je Športno društvo sklicalo svoj redni letni zbor. Iz slišanih poročil na zboru izhaja, da društvo dobro opravlja svoje delo in zadovoljuje potrebe po rekreaciji svojih 4.422 članov.

Med člani jih, seveda, največ prihaja iz Premogovnika Velenje (2.730), na drugem mestu pa iz HTZ IP (1.277). V strukturi članov društva jih je 2.057 zaposlenih v poslovnem sistemu, 795 jih ima status družinskega člana, 1.507 vzdrževanega družinskega člana, 63 pa je zunanjih članov.

Društvo je tudi lani delovalo v treh osnovnih programih: preventivi, vodeni rekreaciji in rekreaciji po lastni izbiri.

Programi zimske **preventive** so potekali v zdravilišču Topolšica in ŠRZ Rdeča dvorana Velenje. Vseh aktivnosti v tem programu se je udeležil 201 član društva.

Preventivni aktivni oddih je potekal v Fiesi, udeležilo pa se ga je 166 članov, v Šmarjeških Toplicah in Termah Olimia, kjer je sodelovalo 90 članov.

Aktivnosti vodene rekreacije so potekale v skladu s programskimi smernicami v telovadnicah in zunanjih športnih objektih. Potekala so različna tekmovanja in športne igre, tako celotnega društva kot posameznih obratov.

Tekmovanja so potekala v smučanju, šahu, ribolovu, tenisu, malem nogometu, streljanju, kegljanju, namiznem tenisu, rokometu, odbojki in golfu, v vsaj dveh panogah pa so sodelovali obrati Proizvodnja, ESD, OUTN, Transport, Priprave, Zračenje, Klasirnica, Praktično izobraževanje, Strokovne službe in HTZ IP.

Tudi v letu 2005 so bile organizirane športne igre športnega društva, ki se jih je udeležilo 360 članov, tekmovanja pa so potekala v tenisu, malem nogometu, pikadu, raftingu, malem golfu, odbojki na mivki, streljanju in gokartu.

Ključna povezava vseh aktivnosti športnega društva je potekla prek dela **sekcij**,

ki so pripravile program dela. Te je potrdil strokovni svet in glede na vsebino programa sekcijam dodelil tudi finančna sredstva, ki so jih namenili za izvedbo tekmovanj, sodnikom in izvajalcem-rekreatorjem, najemu prostorov, prijavnini za tekmovanja in športni opremi. Dobro delovanje društva je tudi redno **izobraževanje športnih animatorjev**. Lani so se udeležili izobraževanj v Šmarjeških Toplicah in Strunjanu. Na slednjem je dr. Kozina iz zdravilišča Strunjan predavala o športnih poškodbah, anatomsko-fizioloških osnovah mišičja, ogrevanju, raztezanju, vajah proti upor, aerobnem treningu, masaži.

Športno društvo je lani izvedlo tudi več tečajev, in sicer smučanja in deskanja, tenisa, golfa, jahanja, plesa, plavanja ter deskanja in jadrnanja na vodi. Slednji ni bil načrtovan, temveč v program vključen naknadno zaradi želja članov.

V sklopu **rekreacije po lastni izbiri** so imeli člani športnega društva dogovorjene popuste, subvencionirano ceno in možnost obročnega odplačila za nakup in plačilo: vstopnic za koriščenje bazenov in savne, vstopnic za fitnes, nalepk za tenis, badminton in squash, smučarskih kart, tečajev smučanja, golfa, plavanja, jahanja, plesa, deskanja in jadrnanja na vodi, vstopnic za športne prireditve in aktivnega oddiha.

Člani lahko koristijo storitve v bazenih in termah širom po Sloveniji (Bazen Šoštanj, Bazen Velenje, Terme Topolšica, Terme Laško, Terme Zreče, Terme Dobrna, Podčetrtek Olimia, Rogaška, Terme Ptuj, Mestna savna Celje), športnih objektov v TRC Jezero in Rdeči dvorani, fitnesov Šport center Brodnik, Fitnes klub Skala, Fit AM d.o.o., AMTK za vožnjo z gokarti. Poleg tega imajo mož-

foto Hans

nost udeležbe v akcijah športnega društva, te pa so teniška liga, smučanje v tujini, rafting, gokart, nočna kopanja, pohodi, športne igre, prvomajski praznični program v Strunjanu, Kranjski gori in Umagu, božič v Kranjski gori ter oktobrskui aktivni oddih v Umagu. Prav tako lahko sodelujejo na letnih in zimskih igrah holdinga.

Tudi za leto 2006 si je društvo postavilo podoben program dela. Vsi zaposleni v poslovnem sistemu Premogovnika Velenje lahko tudi letos sodelujejo v vseh aktivnostih preventive, vodene rekreacije, na tekmovanjih in športnih igrah poslovnega sistema ter tekmovanjih in pri športnih aktivnostih obratov. V tečaje in rekreacijo po lastni izbiri pa se bodo lahko vključevali vsi člani športnega društva.

Diana Janežič

KEGLJANJE 2006

10. in 11. aprila je v kegljišču TE Šoštanj potekalo letošnje prvenstvo v kegljanju za moške in ženske. Rezultati!

Moški posamezno: 1. Franc Kramer, HTZ IP, 434 kegljev, 2. Emil Virant, Strok. službe, 433 kegljev, 3. Vili Bovha, Strok. službe, 432 kegljev

Moške ekipe: 1. Strokovne službe, 1.551 kegljev, 2. Proizvodnja, 1.522 kegljev, 3. Izobraževanje, 1.482 kegljev, 4. Priprave, 1.369 kegljev, 5. Klasirnica, 1.323 kegljev, 6. Zračenje, 1.282 kegljev, 7. HTZ IP, 1.209 kegljev, 8. ESD, 1.151 kegljev

Ženske posamezno: 1. Jana Lukman, Strok. službe, 138 kegljev, 2. Marina Sušec, HTZ IP, 123 kegljev, 3. Diana Janežič, Strok. službe, 122 kegljev

Ženski ekipe: 1. Strokovne službe, 2. HTZ IP

ŠPORTNO DRUŠTVO VABI!

Teniški turnir

Športno društvo vabi na teniški turnir za moške in ženske naključno sestavljene dvojice. Turnir bo v nedeljo, 7. maja, s pričetkom ob 9.45 uri v Beli dvorani.

Bi igrali golf?

Športno društvo želi svoje člane seznaniti tudi z igro golfa, zato vabimo vse, ki vas ta šport zanima in privlači, da se oglasite na sedežu športnega društva, kjer boste dobili podrobne informacije. Ob zadostnem številu prijav bomo organizirali tečaj za začetnike za pridobitev dovoljenja za igro. Tečaj bo potekal na vadbišču »Golf kluba Velenje«. Prva skupina tečajnikov prične že 5. maja. Pokličite športno društvo na tel: 8996424 ali GSM: 041 708 882.

Tečaji tenisa

Športno društvo vabi v začetne in nadaljevalne tečaje tenisa, ki bodo organizirani v maju v TRC Jezero.

Cena 8-urnega začetnega tečaja je 5.000 SIT, cena 8-urnega nadaljevalnega tečaja pa 6.000 SIT.

Prijave sprejemajo pri športnem društvu do 10. 5. osebno ali na telefon številka 899-6424 ali int. 1820.

Preizkus hoje na 2 km – sobota, 27. maja

Vse sodelavce v poslovnem sistemu in vse člane športnega društva, torej tudi njihove družinske člane, vabimo ponovno na preizkus hoje.

Preizkusa se boste lahko udeležili v soboto, 27. maja, dopoldne s startom pri ribiški koči ob Škalskem jezeru. Startni čas boste izvedeli ob prijavi, kjer vas bomo razporedili v eno od skupin. Pred začetkom hoje boste opremljeni z uro Polar.

Testiranje zajema hojo na razdalji dveh kilometrov po ravnem terenu, v ugodnih vremenskih razmerah (v primeru močnega dežja preizkus odpade). Testiranje spremlja merjenje telesne teže, višine, krvnega tlaka, krvnega sladkorja in holesterola v krvi. Rezultat testiranja je podatek o maksimalni aerobni zmogljivosti posameznika. **Izvajalci preizkusa udeležencem priporočajo:**

- da so tešči oziroma da dve do tri ure pred pričetkom ne uživajo obilnejših obrokov hrane in ne kadijo,
- da se na dan preizkusa in dan pred njim izogibajo težjim telesnim naporom,
- da na dan preizkusa in dan pred njim ne pijejo alkohola in ne uživajo poživil,

- da se za preizkus oblečejo in obučejo udobno, športno,
- da hodijo hitro in odločno, tako da se telo vsaj malo prepoti,
- da uporabljajo svoj običajni način hoje – tekmovalna hoja in tek nista dovoljena,
- da je ritem hoje ves čas enak - pospeševanje pred koncem je lahko vzrok za slabši rezultat.

Cena preizkusa je 500 SIT. Prijave za preizkus hoje zbiramo na sedežu športnega društva. Plačilo je možno ob predložitvi športne izkaznice do 22. maja. Število udeležencev je omejeno, zato s prijavo pohitite!

Vožnja z gokarti – sobota, 13. maja

Za ljubitelje hitre vožnje organiziramo tekmovanje v kartingu v karting centru na Starem jasku.

Otroci, mlajši od 18. let morajo biti v spremstvu staršev oziroma imeti za udeležbo njihovo pisno soglasje. Tekmovanje bo potekalo od 9.30 do 12.30 ure, cena vožnje je 800 SIT.

Prijave pri športnem društvu do 11. maja, telefon: 899-6424 ali interno 18-20.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, območna organizacija Velenje vas vabi

na tradicionalno prvomajsko srečanje na Graško Goro v ponedeljek, 1. maja 2006!

Program praznovanja:

jutranje budnice Pihalnega orkestra Premogovnika Velenje, Pihalnega orkestra Zarja Šoštanj in Godbe na pihala Zgoranje Savinjske doline

Program srečanja:

- ob 11. uri začetek prvomajskega srečanja na Graški Gori; v kulturnem programu bodo nastopili godba, pevski zbor in recitatorji; slavnostni govornik bo **Bojan Kontič**, podžupan MO Velenje in poslanec Državnega zbora Republike Slovenije,
- ob 11.30 polaganje cvetja k spomeniku Nošenje ranjencev,
- ob 12.30 trim pohod z Graške Gore na Jesenjakov hrib,
- od 11.30 do 17.00 ples, družabne in športne igre, igra ansambel Sredensek.

Avtobusni prevozi do Graške Gore:

- iz Velenja od 8. ure vsakih 30 minut s postaj Pesje, Gorica, Bevče, Nana, Prešernova pri cvetličarni Iris, Trznica, Rudarski dom,
 - iz Šoštanja ob 9.30 z avtobusne postaje.
- Odhod avtobusov z Graške Gore od 15.00 do 17.00.
V primeru dežja prireditve odpade.

Območna organizacija vam čestita ob 1. maju, prazniku dela!

RUDARSKI OKTET VABI V SVOJE VRSTE PRVE TENORISTE.

Pridružite se pevcem, ki so v več kot 25 letih delovanja svoj repertoar razširili na petje stanovskih, narodnih in umetnih, renesančnih, čitalniških, domovinskih, sodobnih, slovenskih in tujih pesmi do črnih duhovnih, sakralnih in nabožnih, narodno-zabavnih pesmi in celo popevk.

Za informacije pokličite vodja okteta Ota Gradišnika na telefonski številki 03/5864-008 ali GSM 031-379-024.

Zapojte pri Rudarskem oktetu!

tukaj je prostor
za vaš oglas

Zahvala

Ob smrti moje mame

Martine Tavčar

se zahvaljujem sodelavcem v HTZ IP PC ESTO in sindikatu za izrečena sožalja, darovano cvetje in denar.

Edvard Tavčar

TRGOVANJE Z EMISIJSKIMI KUPONI

Dobre prakse z evropskega trga in slovensko regulativo glede trgovanja z emisijskimi kuponi so predstavili domači in tuji predavatelji na en.seminarju, ki ga je 4. aprila v Ljubljani organiziral poslovni portal Energetika.NET.

Dokončnega odgovora ali je trgovanje z emisijskimi kuponi resnično poslovna priložnost za podjetja po letu delovanja sheme še ni. Vsekakor so se največja evropska energetska podjetja (E.ON, Verbund, Vattenfall itd.) v času hitre rasti cen energije na trgovanje z emisijami dobro prilagodila in kljub nakupom velike količine kuponov v preteklem letu dosegajo velike dobičke.

Na drugi strani pa je industrija v težjem položaju. Veliko podjetij se namreč sprašuje, zakaj tisti, ki največ vlagajo v okolju prijazne naprave in opremo, na koncu podpirajo tiste, ki so za okolje naredili zelo malo in na koncu prejeli več emisijskih kuponov, kot jih potrebujejo. Sprašujejo se, ali je trgovanje z emisijskimi kuponi v takšni obliki, ko je sedaj, koristno za vse upravljavce naprav ali samo za tiste, ki uspešno lobirajo in še vedno obremenjujejo naravno okolje, je na novinarski konferenci izpostavila mag. Aleksandra Murks.

Trgovanje z emisijskimi kuponi in družbena odgovornost

Mojca Drevenšek, PR/P Odnosi z javnostmi, je poudarila, da trgovanje s kuponi podjetjem prinaša veliko novih komunikacijskih izzivov, kot so, kako zagotoviti zadostno število brezplačnih emisijskih kuponov, kako porabnikom sporočiti morebitno zvišanje cen končnih izdelkov zaradi nakupa dodatnih kuponov in kako sodelovanje na trgu emisij podati kot okolju prijazno aktivnost.

Pomembna je predvsem komunikacija podjetij z odločevalci, s porabniki (odjemalci), poslovnimi partnerji, z zaposlenimi, s skupinami pritiska in z mediji. Za vse upravljavce naprav je pomembno,

da se pravilno lotijo načrtovanja družbene odgovornosti, pri tem obstajajo trije ključni koraki: kaj mi, naša dejavnost predstavljamo za okolje, kakšno je okolje, v katerem delujemo, kako lahko prispevamo k razvoju skupnosti in kako nam lahko to koristi.

Družbena odgovornost je koristna za podjetja, saj deluje pozitivno na ugled podjetja, ki kasneje omogoča uspešno trženje, dobre odnose z vlagatelji, odločevalci in ostalimi partnerji ter pripomore k pridobivanju novih - kakovostnejših kadrov.

Nastopanje na trgu emisijskih kuponov

Upravljalci naprav, ki želijo sodelovati na trgu emisijskih kuponov, morajo izvesti kar nekaj aktivnosti, je povedal dr. Jussi Nykänen iz podjetja Green Stream (Finska). Tržna strategija zajema odločanje o izboru pasivne ali aktivne strategije nastopa na trgu in o ciljih - ali želimo samo zadostiti minimalnim zahtevam ali pa želimo doseči večji prihodek.

Tržne strategije pa je mogoče razdeliti tudi na strategije, kjer podjetja špekulirajo in strategije, kjer podjetja želijo samo izpolniti zastavljene cilje. Pri špekulativni strategiji je treba predvsem zelo dobro poznati trg in dnevna dogajanja na trgu.

Pomembni dejavniki so likvidnost, koeficient obračanja, kratkoročni in dolgoročni posli, tržne informacije v pravem trenutku in nizki trgovalni stroški. Pri strategiji, kjer želimo samo izpolniti zastavljene cilje, pa je treba zelo dobro poznati mesečno gibanje naših emisij in gibanje cene emisijskih kuponov.

Matej Stražiščar iz Pivovarne Union je predstavil proces pridobivanja dovolje-

nja za izpuščanje toplogrednih plinov ter zahteve Zakona o varstvu okolja in Sheme o pravicah do trgovanja s toplogrednimi plini. Trenutno je zelo aktualno poročilo o monitoringu emisij toplogrednih plinov, ki ga je bilo treba izdelati in preveriti do 31. marca 2006 ter ga tudi vpisati v register za emisijske kupone. Povedal je še, da večina imetnikov kuponov v Sloveniji z njimi še ne trguje.

Zorana Komar z Agencije RS za okolje je predstavila stanje v registru emisijskih kuponov po prvem letu delovanja Sheme, kako podjetja izpolnjujejo zahteve glede poročil o monitoringu emisij toplogrednih plinov in postopek preverjanja poročil v povezavi z obveznostmi v registru. Prvi podatki kažejo, da bo velika večina podjetij imela v letu 2005 presežke emisijskih kuponov.

Predvidevamo lahko, glede na vedno manjšo alokacijo kuponov v prihodnjih letih, da bodo podjetja presežke uporabila za kritje primanjkljajev v prihodnjih dveh letih.

Kot je povedala mag. Aleksandra Murks, je bilo v EU v prvih treh mesecih leta 2006 sklenjenih za približno 170 milijonov ton CO₂ poslov po povprečni ceni 25,47 €/tono. Od tega znaša delež OTC trga približno 66 odstotkov in delež borz približno 34 odstotkov.

Vrednost sklenjenih poslov se giblje na ravni 4,3 milijarde €. Trg emisijskih kuponov EU narašča iz meseca v mesec in pričakovati je, da bo likvidnost naraščala tudi v prihodnje.

Aleksandra Murks, Alenka Žumbar

SLOVENIJA ČEZ 20 LET

Svarilna je zgodba, kako je leta 1938 ameriško ministrstvo za trgovino naročilo študijo o prihodnosti, o naslednjih dveh desetletjih. Pripravljeni tekst ni omenil računalnikov, antibiotikov, reaktivcev, atomske energije in 2. svetovne vojne.

Pa bistremu in poučenemu opazovalcu v 1938 nobena od teh možnosti ne bi smela uiti. Potem so prišla tri desetletja, ko se je zdelo, da bo svet nezadržno hitel naprej, če ga ne bo pometel cunami atomske vojne, in potem tri desetletja, ko se je zdelo, da se svet počasi ustavlja.

Če pogledamo 2006 z očmi izpred 40 ali 30 let, nas to, česar ni, najprej bolj preseneti od tega, kar je.

Ni »dolgega spanja«, da bi se človek lahko umaknil za deset ali trideset let, kot v Heinleinovih »Vratih v poletje«. Ni tihih in čistih električnih avtov niti električnih mopedov ni. Ljudje še umirajo za rakom. Še vedno nam plombirajo zobe, in cigarete se ne prižgejo same, če z njimi zamahneš po zraku. Sedanji

dojenčki bodo morda živeli tristo let, a vse kaže, da bomo sedanji odrasli večinoma pomrli pred sredino stoletja. (Ni niti čisto jasno, ali bodo revnejši na stara leta imeli imena vredne pokojnine.)

Ni jedrske fuzije niti sončnih elektrarn v orbiti ni. Niti poskusno. Svet se še vedno vrti na nafto. Ni kolonije za Lagrangejevi točki L5 med Zemljo in Mesecem, na Luni ni luči naselbin in znanstvenih postaj. Vojna v Iraku se včasih zdi kot pogreti Vietnam. Prenaseljenosti v razvitih deželah ni, a vsi so v skrbeh, kdo bo delal za pokojnine, ker je preživeli »pay as you go« model še vedno referenčna točka. Osemurni delavnik je bolj ali manj stvar preteklosti, čeprav je formalno še v veljavi in tako še ni legalno pokopan. Prerokb dialektičnega materi-

alizma ni več treba niti navidez jemati resno, a stara religija se zdi skoraj tako trdno v sedlu kot v časih pred boljševiki, in čeprav te črni boljševiki ne morejo poslati v gulag, ni dobro, če se jim človek zameri. Niso se dosti naučili in niso dosti pozabili.

Tudi za male ljudi se zdi, da se niso dosti naučili, ali pa se zdi, da so skoraj vse pozabili. Televizijskih sten iz Fahrenheita 451 še ni in knjige niso prepovedane, le obrobne so.

Amerika dominira svetu, a zdi se, kot da se je pod drugim Bushem obrnila v poglede izpred drugega Roosevelta. Prava vera v politični ekonomiji je spet, da je za blagostanje enih potrebna suženjska revščina drugih. Je pa darilo, da nas

foto Hans

zadnja leta ne pitajo več s koncem zgodovine. Se je 21. stoletje že začelo?

Kaj bi smeli pričakovati v naslednjih desetletjih? Surovi svet iz kiberpunk ZF pisanja 1980. let? Zelo verjetno se zdi dvoje :

a) mogočih je več zelo različnih prihodnosti;

b) prihodnost, ki nas čaka v letu 2026, bodo večinoma izbrale politične odločitve.

Zaenkrat se zdi najverjetnejša prihodnost svet cyberfevdalizma ali morda svet kibernetnega patriciata, ki bo morda na prvi pogled lepši, kot nakazuje ta starorimska metafora. Disciplino podrejenih bi ohranjala svarilna prisotnost »podrazreda«, kot sociološkega ekvivalenta Sibirije ali Dachava. Tudi v tem okviru so mogoče široke variacije, od benignega paternalizma, ki bi dejansko ohranil del liberalnih tradicij zahodne civilizacije zadnjih stoletij ter do ustvarjalnih ljudi iz nižjih slojev ohranil določeno vljudnost, do bolj novorimskih postliberalnih vzorcev.

Čeprav se ta prihodnost zdi najverjetnejša, v različnih variantah, od dokajšnjega blagostanja, ki bi ohranjalo ali celo presegalo standarde Zahoda v poznem 20. stoletju, do različno ostrih verzij družbe »zategnjenih pasov«, pa moramo priznati, da ni nemogoča tudi prihodnost »poti v globalno Skandinavijo«, čeprav se ta idilična varianta sedaj bolj kot ne zdi »prihodnost, katere čas je minil«. V dvajsetih letih končne odločitve med tema civilizacijskima izbirama verjetno še ne bo, in najverjetnejši se zdi nekakšen kompromis.

Gotovo pa bo v dvajsetih letih že kar očitno, katera od izbir bo najbrž za to stoletje prevladala.

Zaenkrat je odločilno dejstvo, da so demokratične tradicije odprte družbe

v intelektualnem prostoru Zahoda, pa tudi drugod po svetu, kljub arhaičnemu videzu in krpasti razporejenosti še žive, nekje bolj, nekje manj, ter da so v nezanemarljivih delih nižjega sloja tako na Zahodu kot drugod po svetu še živi pogledi o za male ljudi »pravični« družbi, in da ta prostora politično še nista irelevantna.

Podoba Slovenije čez 20 let bodo najverjetneje nekako dvotretjinsko določile evropske politične odločitve - če odštemo možnost revolucionarnega dogodka v znanosti ali tehnologiji, bodo politične odločitve, tako vidne kot tiste iz »tihih strategij«, dominantno odločale tudi o tehnoloških izbirah - a kljub podrejenosti evropskemu toku lahko pričakujemo, da bo vsaj v naslednjem desetletju, morda tudi dlje, domači politični razvoj ohranil svoj delež vpliva.

Domači politični vprašani naslednjega desetletja, ki bosta najbolj sovpivali na podobo Slovenije čez 20 let, sta možni razvoj odprte in responzivne domače politične levice ter stopnja fundamentalistične ideološkosti v razvoju domače politične desnice.

Trenutno se zdi verjetneje, da prvega ne bo, v drugem vprašanju pa se zdi konservativneje pričakovati prej več kot manj. Politično nadzorovana evropska tehnološka izbira, katere posledice bodo na površju silno vidne, je energetska vprašanje. Verjetno bomo odgovor videli v naslednjih desetih letih, danes so vidne le izbire, od nadaljevanja sedanjega mešanega vzorca, s povečano vlogo fisije in morda premoga, do fuzijske ali solarne (s tri desetletja tega predlagano tehnologijo orbitalnih elektrarn) »velike alternative«.

Nadaljevanje sedanjega energetskega vzorca je politično optimalno za razvoj v kibernetki patriciat, fuzijska alternativa

omogoča isto na bolj sofisticiran način, orbitalno solarna opcija pa je kljub tehnološki privlačnosti z vidika patriciata preveč problematična in je zato verjetno ne bomo videli, razen v primeru radikalnega političnega obrata v ZDA (ali malo verjetne avtonomne japonske odločitve).

Področji, po katerih bomo lahko opazovali plimo ali oseko evropskega razvoja v patriciat, sta izobraževanje in vesoljski program. Davčna in zdravstvena politika se mi kljub javni poudarjanosti ne zdita tako indikativni. (V izobraževanju se mi še vedno zdijo najbolj vredne opazovanja srednje šole, v vesoljskem programu pa bi najavila bistvene zemeljske spremembe ameriška, evropska, japonska, ruska ali kombinirana politična odločitev za industrializacijo v cislunarnem prostoru.)

V lokalni geopolitiki se bo verjetno čez obe naslednji desetletji še čutilo, da je Slovenija kot krpa med večjimi sosedami vseeno nekoliko v položaju Poljske iz 18. stoletja. Morda bo prišlo do zavezništva z eno od sosed, najverjetnejša se zdi Avstrija, ki bi s tem za zane-marljivo ceno največ pridobila. Za Slovenijo bo od naslednjih držav verjetno najpomembnejše vprašanje političnega razvoja v Italiji, kjer je veliko zelo različnih možnosti, najverjetnejši pa je niz kompromisov med njimi.

Globlje trende v domačem razvoju bo opazovalec tudi v naslednjih dveh desetletjih verjetno še vedno lahko najlaže spremljal z občasnimi pogledi na politično kulturo lokalne samouprave ter na mariborsko univerzo, ki je bolj transparentna od ljubljanske in odseva marsikaj.

Samo Resnik, filozof

SIMPLY CLEVER

Povprečna poraba goriva: 5,5 - 8,2 l/100 km, emisija CO₂: 135 - 197 g/km. Fotografija je simbolična.

Škoda Octavia že od **3.327.642 SIT**

Akcija velja za vozila iz zaloge na dan 31.12.2005

PSC Praprotnik, Šaleška 15, Velenje, tel.: 03 898 32 20

Ne spreglejte!

paket	hitrosti	cena v SIT / EUR	prve 3 mesece cena v SIT / EUR / mesec
MINI	256 / 128 Kbps	4.990 / 20,82	2.990 / 12,48
STANDARD	1536 / 384 Kbps	6.990 / 29,17	4.200 / 17,53
TROJKA	3072 / 512 Kbps	8.700 / 36,30	5.200 / 21,70

Znesek v EUR je informativen in preračunan po centralnem paritetnem tečaju 1 EUR = 239,64 SIT

Spomladanske cene internet paketov!

več na

080 22 88
www.upctelemach.si

UPC
TELEMACH

MESEC ŠPARGLJEVIH JEDI

V Restavraciji Jezero Vam bomo razkrili kulinarčne užitke azijske delikatesne zelenjave, s katero so v Egiptu zdravili jetrne bolezni, pri Rimljanih pa je veljala za aristokratsko jed.

Pripravili smo zanimiv izbor poznanih in manj poznanih špargljevih jedi.

Poleg špargljev Vam bomo ponudili posebna vina, katera so sommelierji izbrali za vina, ki tvorijo harmonijo z okusom špargljev.

drugačno; okusno; zdravo

Ponudbo za špargljevo kuhinjo si lahko ogledate tudi na naših spletnih straneh www.gost.si

Vsak dan v maju!

Informacije in rezervacije: 03 899 65 93 ali 051 380 542

Restavracija
Jezero

POMLAD - POLETJE 2006

GARDALAND

1.5., 2.5., 13.5., 17.5. in 10.6.2006 - 10.500 SIT

KEFALONIJA - GRČIJA - HOTEL 3*

28.5.2006, nočitev z zajtrkom + avio - 82.400 SIT/osebo

OTOK ZAKINTOS - GRČIJA

za vse rezervacije do 20.5.2006, 20.000 SIT POPUSTA

OREBIČ - HRVAŠKA - HOTEL KOMODOR**

7 dni, polpenzion za 4-člansko družino (otroci do 12 let) samo 74.750 SIT (1.7.-8.7.2006)

DUBROVNIK - HRVAŠKA - VILA GRADAC

Nočitev z zajtrkom že od 39.900 SIT/osebo/teden

OTOK KRK - HRVAŠKA - HOTEL DELFIN***

Polpenzion že za 38.600 SIT/osebo/teden

MINI POČITNICE V ČATEŽU

4 X polpenzion + kopanje že za 31.900 SIT/osebo

...torej za vsakega nekaj. Prepričajte se, da slogan
»veliko je poti, a le ena je prava«, res drži!

KATALOG POLETJE 2006

Poiščite ga v agenciji oz. ga naročite po telefonu

- zanimiva in ugodna ponudba
- dodatne ugodnosti za družine
- popust za predhodne prijave
- ugodni plačilni pogoji

Pri nas ne zaračunavamo prijavnine!

TURISTIČNA AGENCIJA GOST
Rudarska 6, Velenje, Tel: 03 867 32 80
www.gost-turizem.com

HOTEL BARBARA FIESA

Pri nas je že toplo!
Kaj pa pri vas?

prvomajski oddih na obali

sortev	2 x nočitev z zajtrkom na osebo	dodatni dan
soba classic	16.600 SIT (69,27 €)	8.300 SIT (34,64 €)
soba plus	18.600 SIT (77,62 €)	9.300 SIT (38,81 €)

 Dan
prihoda si
izberete
sami!

Paket vključuje: namestitev v izbrani sobi, samopostrežni zajtrk, prost vstop v bazen ter fitness in dš.
Doplačila: Turistična taksa, po želji polpenzion - 2.000 SIT (8,33 €) / osebo na dan

Hotel Barbara Fiesa | Tel.: 05 617 90 00, Fax: 05 617 90 10 | Mail: hotel.barbara@siol.net

WWW.HOTELBARBARAFIESA.COM

RGP d.o.o.

Rudarska 6, SI - 3320 Velenje

tel.: + 386 (0)3 8982 170

fax.: + 386 (0)3 5869 152

RUDARSKE GRADBENE STORITVE

Izgradnja podzemnih prostorov, statične ojačitve objektov, geotehnična dela, jet-grouting, minerska dela, vrtanje, projektiranje in tehnično svetovanje

PROIZVODNJA KAMENIH AGREGATOV

Proizvodnja kamenih agregatov, rušenje objektov, reciklaža gradbenega materiala

PROIZVODNJA GRADBENEGA MATERIALA

Proizvodnja suhih in mokrih betonskih mešanic, mešanic za brizgane betone, razne malte

Gradite, obnavljate, sanirate ...

ENOSTAVNOI

Za VAS smo pripravili kakovostne in cenovno ugodne cementne in podaljšano cementne malte pod blagovno znamko TORMALT, katerim pred uporabo dodate le vodo! Izdelke TORMALT lahko poiščete tudi v vseh bolj založenih trgovinah z gradbenim materialom.

TORMALT
gradimo enostavno

Področje uporabe

TORMALT kontaktna malta	Je rahlo podaljšani apneni omet in ga vgrajujemo kot podlago za običajni grobi omet
TORMALT malta za zidanje	Za gradnjo z vsemi gradbenimi izdelki, za nosilne zidove, dimnike in zidanje s kamenjem
TORMALT omet PCM	Groba podaljšana malta za ročno ometavanje notranjih in zunanjih zidov
TORMALT estrih 30 (0-4)	Pripravljena suha betonska mešanica za izdelavo stanovanjskih in industrijskih tlakov

TORMALT
gradimo enostavno

Z VESELJEM DOMOV

Šmatevž 26, 3303 Gomilsko
www.bivahise.si
info@bivahise.si

Izdelujemo:

MONTAŽNE HIŠE skladno z okoljem in sodobnimi potrebami ter po vašem projektu
STAVBNO-MIZARSKE IZDELKE (okna, vhodna in balkonska vrata, balkone in balkonske ograje).

BIVA hiše d.o.o.

HTZ Velenje, I.P., d.o.o.
PC PROSTUDIO, Štrbenkova 12, Velenje
www.prostudio.si

KOPIRANJE

črnobelo, barvno, kopiranje načrtov
do formata A0, zlaganje načrtov, tiskanje na
digitalnih laserskih strojih,
oddajanje fotokopirnih
strojev v najem

VEZAVE DOKUMENTOV

spiralna, toplotna, vezava diplomskih nalog

GRAFIČNA DEJAVNOST

grafično oblikovanje, printi večjih formatov,
izdelava transparentov, kaširanje, tisk na tekstil,
razrez iz folije, plastificiranje, okvirjanje

MULTIMEDIJSKI PROGRAM SHAPE CD

mediji CD/DVD poljubnih oblik,
prazni ali z vsebino, s potiskom in embalažo

OGLAŠEVANJE

nadcestni transparenti (Velenje, Celje)
oglasne površine na Golteh
ležalniki na smučiščih in bazenih
jumbo plakati
(Velenje, Dravograd in Slovenj Gradec)
obcestne svetilke
(Radlje, Dravograd, Ravne na Koroškem)
oglasni prostor v časopisu Rudar

ELEKTRONSKO ARHIVIRANJE

arhiviranje poslovno-tehnične dokumentacije

ESOTECH
USTVARJAMO BOLJŠI SVET

Projekti na ključ

Priprava razpisne dokumentacije
Idejne rešitve in razvoj aplikacij

Projektiranje

Dobava

Izvedba

Meritve

Zagon

Šolanje kadrov

Vzdrževanje in servisiranje

Servis na daljavo

Finančni inženiring

Nadzor projektov

Projektni management

Ekologija

- Čiščenje emisij v ozračje
- Čiščenje komunalnih / industrijskih odpadnih voda
- Priprava vode
- Ravnanje z odpadki
- Razžvepvalne naprave

Energetika

- Obnovljivi viri energije
- Obnova in novogradnja:
 - termoeenergetskih
 - hidroenergetskih objektov
- Transformatorske postaje SN/NN
- VN razdelilne transformatorske postaje
- Kotlarne in toplotne postaje, kogeneracije
- Servis VN strojev in naprav

Esotech, d.d.

Družba za razvoj in izvajanje ekoloških
in energetskih projektov
Nosilno podjetje
Slovenskega ekološkega grozda

Preloška cesta 1, 3320 Velenje
velenje@esotech.si
www.esotech.si
www.giz-eg.si

Avtocenter Meh d.o.o.

www.volkswagen.si

Golf pod ceno.

Golf Trendline z bencinskim motorjem 1,6 (75 kW/102 KM) vam je na voljo že od 3.390.000 SIT, z dizelskim motorjem 1,9 TDI (66 kW/90 KM) pa že od 3.703.000 SIT dalje. S klimatsko napravo, 6 zračnimi blazinami, zavornim sistemom ABS, napravo proti zdrsu gnanih koles ASR, radiom s CD predvajalnikom in ostalo opremo je Golf ne le ugoden, ampak tudi lep, udoben, varen in zanesljiv avto.

Z Vami na poti.

Avtocenter Meh d.o.o. Koroška cesta 7d, 3320 Velenje, Tel: 03/896 85 19

HTZ
VELENJE
I.P., d.o.o.

RUDAR

Nagradna križanka

 foto Hans				AVTOR: DUŠAN KOVAČIČ	UVOZ	V KOPNO SEGALOČ DEL MORJA ALI JEZERA	DEČEK S ČUDEŽNO SVETILKO	 HTZ VELENJE I.P., d.o.o.	GAIL DEVERS	PRIPADNIK NAJŠTEVIL SLOVAN. NARODA	DROBNA UŠ	PINGVINU PODOBNA PTICA S. MORJA	ŠAHOVSKA FIGURA, LOVEC
				JUNAKINJA ROMANA »DRAGA MOJA«				VEČJE POSESTVO JESENI PO- SEJANO ŽITO					
				STANJE KO NISMO PREPRIČANI O USPEHU DELA									
				GMOTA, KI ZDRSNE S POBOČJA					POSLEDICA ODRIVA OD TAL MOČ				
				PEPELASTA PLESEN NA TRTI GL. MESTE ČESKE						JUŽNOAM. PAPIGA AMERIŠKA- IGRALKA (ANGELINA)			
											KAREL CAPEK ZBIRANJE DENARJA MED SVATI		
NOLA JE MESTO PRI NEAPLIJU	ZVEZDA, ZVEZDOGLD	REDKOST	ČAS, KO PREHAJA DAN V NOČ	IZRAELSKO MESTO OB SREDOZEM- SKEM MORJU	EGIPČANSKI BOG PISANJA IN ZNANOSTI	NAMIZNO PREGRINJALO UGO FOSCOLO		IZUMITELJ TESLA					OZIMNA JE JESENI POSEJANO ŽITO
ZUNANJI DELI VODOVODNIH NAPRAV								LEO ESAKI JE JAPONSKI FIZIK	AMERIŠKI IGRALEC CRUISE	MESTO PRI NEAPLIJU ŽELEZOV OKSID			DOLŽINSKA MERA V VIETNAMU
FARAONOVA KRSTA								PALICA ZA TRASIRANJE NAPRSNA ZAPONKA					
STAVBNO KRILO						LESENA EMBALAŽA PEVEC PESTNER				AMERIŠKI ONKOLOG (HOWARD) MESTEČE V DALMACIJI			
GRAFIK DEBENJAK					OSEBNI ZAJMEK IGRALEC (PRIMOŽ)		ZDRAVLJNA RASTLINA ŠVEDSKI AVTO				ITALJANSKI IGRALEC VALLONE	RIMSKI KONJENIŠKI ODDELEK	
OLIVER TWIST			SNOV ZA NETENJE TIBETANSKI VERSKI POGLAVAR					TEMIN HOWARD JE AMERIŠKI ONKOLOG	IZTOK REMS			POJEDINA PO GRADNJI	OLIVER MLAKAR SADOVI OLJKE
AMERIŠKI IGRALEC BEATTY				KURA ANGLEŠKI KEMIK (JOHN ROBERT)				POTEPANJE, POHAJKO- VANJE	DELNI ZLOM ANITA EKBERG				DEL NOGE, S KATERO SE PES »ROKUJE«
POSUŠENA TRAVA DRUGE KOŠNJE						NITAST IZRA- STEK NA KOŽI SESALCEV				VZDOLŽNA POLOVICA SARDELE ČUTILO ZA VID			
PLESKAR, SOBOSLIKAR (POGOVORNO)						ELDA VILER IZKLOPITEV		JAPONSKI FIZIK ESAKI PADEC			IZ PRAMENOV SPLETENI LASJE RINGO STAR		
AKKON JE PRISTANIŠKO MESTO V IZRAELU	SLIKARKA KOBILCA	AFR. STEP- SKA ŽIVAL KDOOR SE STALNO SELI							POKRIVALEC STREH NADLEŽNE ŽUŽELKE				
KNJIŽNI IZRAZ ZA IVJE					ZORAN ARNEŽ RUŠKO LOV- SKO LETALO		OZRAČJE ARNEŽ BODEČA RASTLINA						
SKOPLJEN SAMEC GOVEDA				MITJA KUNC VEČNO MESTO			ESTRADA IGRALEC BAN						
LONČNA RASTLINA, VITETOVA ZVEZDA								NASTJA ČEH NINA RICCI					
HOTENO IN PRIKRITO OMENJANJE													
POLJSKI SMUČARSKI SKAKALEC MALYSZ					PREMIKANJE ZGORNJEGA DELA ZEMELJ- SKE SKORJE								

Nagradna križanka HTZ IP

Napišite gesli iz križanke na dopisnico in jo do 24. maja pošljite na naslov: Uredništvo Rudarja, Premogovnik Velenje, Partizanska 78, 3320 Velenje.

Trije izžrebani reševalci bodo prejeli praktične nagrade.

VRHOČE

ZA DOBRO HLAJENJE IZBERITE KLIMATSKO NAPRAVO GORENJE

IZKORISTITE IZREDNO PRILOŽNOST
IN SI PRIVOŠČITE KLIMATSKO NAPRAVO ŽE OD

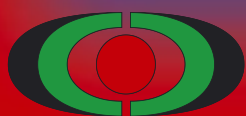
127.000,00 SIT

(cena zajema: model KGS26 Compact, do 10km potnih stroškov)

Za naročila do konca maja nudimo dodaten 5% popust
+ 3% popust za takojšnje plačilo

- v ceno vključen 8,5% DDV za fizične osebe,
- za zaposlene v PS PV možnost plačila na 4 obroke,
- garancija 2 leti, ob vsakoletnem pregledu naših serviserjev možnost podaljšanja za 3 krat po eno leto,
- dobava in montaža do 10 dni po naročilu,
- na voljo različni modeli,
- zajeta osnovna montaža do 5m višine in 5m montažne razdalje,
- zahtevajte ponudbo.

Informacije in naročila: 03-899 64 18; fax: 03-8996561; Janez Pirnat

HTZ
VELENJE
I.P., d.o.o.

E100
ELEKTRO STROJNE STORITVE

IZRAČUN POTREBNE MOČI HLAJENJA ZA VAŠ PROSTOR

površina prostora	$m^2 \times 70 = W$
površina oken na sončni strani	$m^2 \times 30 = W$
število prisotnih oseb	$\times 100 = W$
seštevek moči dodatnih izvorov toplote v W	$\times 1 = W$
potrebna moč hlajenja klimate naprave v W	$= W$

HLADNO